

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Calmar Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Calmar Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne Embets-berättelse för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Calmar Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§. 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
§. 2. Länets Invånare.....	3.
Länets folkmängd.....	3.
Uppgift på de under nedanstående år å Calmar länshäkte intagne fångar, häktade för.....	5.
§. 3. Näringarne.....	9.
Då jordbruket är.....	9.
Bland större odlingsföretag, som under nu afsedda tiderymd blifvit verkställda eller åtminstone påbörjade, torde jag underdånigst få omnämna följande.....	11.
1:o Utdikning af kärtrakten Fänet inom Wissefjerda, Thorsås och Arby socknar af Södra Möre härad.....	11.
2:o Uttorkning af en större kärtrakt i Calmar, Dörby och Kläckeberga socknar förmedelst upprepning och utvidgning af den så kallade Törnebäcken.....	12.
3:o En inom norra delen af Wissefjerda socken i Södra Möre härad belägen ägotrakts befrielse från vattenstånd, medelst upprepning af Wissefjerda-ån.....	12.
4:o Utdikning af kärtrakten Mörarne i Södra Möre Härad.....	13.
5:o Aftappning af en kärtrakt på Arfvidsmåla ägor i Misterhults socken af Tunaläns härad.....	13.
Norra delen.....	14.
Medlersta delen.....	14.
Södra delen.....	15.
Öland.....	16.
Enligt från fögderierna inkomne uppgifter är förhållandet med magasinernas nuvarande antal och spannmålsfonder följande:.....	19.
”Förslag ”till Reglemente för N. N. Sockens Spannmåls-Magasin.....	21.

Boskapsskötseln.....	26.
Enligt de till Femårsberättelserna hörande tabeller, har antalet af de å landet i detta län, under sednast förflutna tre quinquennier, underhållna kreatur varit följande:.....	27.
Priset på ladugårdseffekter, så vidt det kunnat utrönas genom medelberäkning efter de årliga markegångstaxorna, har under de två sednast förflutna quinquennierna förhållit sig som följer:	27-28.
Hästafveln.....	28.
Fårafveln.....	29.
Skogarne.....	32.
Exporten af Skogsprodukter till utrikes orter:.....	34.
Exporten till inrikes orter utom länet har utgjort:...	35.
Berghandteringen.....	40.
Jernmalmsbrytningen.....	41.
Stångjernsbruken.....	43.
Fabriker, Bruk och öfriga näringar, hvilka icke höra till bergsrörelsen.....	44.
Ett Krutbruk.....	44.
Ett Glasbruk.....	45.
En Klädesfabrik.....	45.
17 Pappersbruk.....	45.
47 Garfverier.....	45.
12 Färgerier.....	45.
12 Oljeslagerier.....	45.
En Tobaksfabrik.....	45.
En Lackfabrik.....	45.
22 Tegelbruk.....	45.
7 Skeppsvarf.....	45.
101 diverse mindre Fabriker och Manufakturverk.	45.
Binäringar.....	45.
§. 4. Politisk författning.....	46.
Kammarverk.....	46.
Kronouppbörden.....	47.
Polisen.....	48.
Fånganstalter.....	52.

§. 5. Städerne.....	52.
1:o Stapelstaden Calmar.....	52.
Här finnas följande publika läroverk och undervisningsanstalter:.....	53.
Under Calmar stad lyda följande köpingar.....	58.
a) Bergqvara.....	58.
b) Pataholm.....	58.
c) Mönsterås.....	58.
d) Döderhultsvik.....	58.
e) Figeholm.....	59.
2:o) Stapelstaden Westervik.....	59.
De förnämsta exportartiklarne och deras kvantiteter hafva varit.....	59.
Under Westervik lyda följande köpingar.....	61.
a) Gamlebyn.....	61.
b) Almvik.....	61.
c) Bjurvik.....	62.
3:o Uppstaden Wimmerby.....	62.
4:o Sjöstaden Borgholm.....	62.

Tabellbilaga

Tabell, som visar huru den fasta egendomen på landet uti Calmar län varit, med afseende på Taxeringsvärdet, nedannämnda år fördelad emellan de olika Ståndsklasserne af länets invånare-

Tabell öfver Folkmängden i Calmar Län med afseende på de särskilda Ståndsklasserne

Tabell för Städerna uti Calmar Län

Tabell för Landet inom Calmar Län

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt hänseende inom Calmar län och Öland för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

§. 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

I afseende på detta läns fysiska och politiska geografi med dertill hörande omständigheter, hvilka under den tidrymd, som denna underdåniga Berättelse bör omfatta, icke varit underkastade några hufvudsakliga förändringar, får jag, till undvikande af onödig vidlyftighet, underdånigst åberopa 1 § af min sednast i underdånighet afgifna Femårs-berättelse. Endast en förändring bör anmärkas, nämligen att Mortorps socken i Södra Möre härad blifvit, till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 18 Maj 1847, fördelad i tvänne, på det sätt, att denna sockens skogsbygd, som tillföre hade ett eget kapell, der gudstjenster höllos hvarje tredje söndag, nu under namn af Oscars socken bildar en särskild annexförsamling under Mortorps pastorat, och har, med kapellet till sin kyrka, söndagliga gudstjenster, sedan pastoratets komminister, efter ombyte af boställshemman, flyttat till närheten af den nya socknens kyrka, 2 mil från moderkyrkan.

§. 2.

Länets Invånare.

Länets folkmängd, som år 1841 utgjorde 181,937 personer, har under derefter förflutna sex åren ökats till 192,091 personer, hvartill, enligt underdånigst bifogade Tabell N:o 1, folkmängden år 1847 uppgick. Deraf voro 93,211 mankön och 98,880 qvinkön. Folkökningen under dessa sex år har således utgjort 10,054

personer, hvilken tillväxt, ehuru i proportion något mindre, än den, som ägde rum under nästförtgångna quinquennium, likväl ingalunda kan anses obetydlig. Vid granskning af den åberopade Tabellen visar det sig, att folkökningen varit ojemförligt starkast inom den klass, som, utan egentlig egendom, måste lefva af sin arbetsförmåga och som består af tjenstehjon, torpare, gerningsmän, backstugusittare och inhyses-hjon med flere.

Då antalet af personer, tillhörande denna folkklass, under ifrågavarande sex år, stigit med nära 7 procent, har tillväxten inom alla de öfriga, i ekonomiskt hänseende bättre lottade klasserna, när de räknas tillsammans, icke uppgått till mera än omkring 4 procent. För öfrigt visar omförmälda tabell, att länets folkmängd år 1847 varit, med hänsigt till olika ståndsklasser, fördelad på det sätt, att

$\frac{594}{1000}$	tillhört nyssnämnde eller den egentliga Arbetsklassen,
$\frac{341}{1000}$	— Bondeståndet,
$\frac{100}{1000}$	— Borgareståndet,
$\frac{100}{1000}$	— Ståndspersoner,
$\frac{100}{1000}$	— Ägare af jordlägenheter utan åsatt mantal,
$\frac{100}{1000}$	— Gemenskapen af krigsfolk,
$\frac{100}{1000}$	— Presteståndet samt
$\frac{3}{1000}$	— Ridderskapet och Adeln.

Vid jemförelse emellan denna ståndsfördelning och den, som upptages i sednaste Femårsberättelsen, förefaller det anmärkningsvärdt, att, då arbetsklassens proportion till hela folkmängden ökat sig från 587 till 594 tusendelar, så har bondeståndets nedgått från 349 till 341 per mille.

Länets fasta egendom, bestående af hemman, frälseräntor, lägenheter, bergverk, fabriker och manufakturier, qvarnar och sågar samt hus i städer och köpingar, har, med hänseende till taxeringsvärdet, varit under ifrågavarande sex år fördelad emellan olika ståndsklasser på det sätt, att de hvar för sig innehafte fastigheter till följande uppskattningsvärden i Riksdaler banko, nämligen:

	År 1842.	1843.	1844.	1845.	1846.	1847.
Ridderskapet o. Adeln	3,368,337.	3,228,637.	3,194,477.	3,206,821.	3,226,812.	3,239,900.
Presteståndet . . .	221,878.	207,467.	206,421.	208,391.	203,244.	207,809.
Borgareståndet . . .	920,614.	1,088,464.	1,084,498.	1,044,484.	1,078,894.	1,157,500.
Bondeståndet . . .	10,210,461.	10,191,757.	10,189,449.	10,183,687.	10,196,523.	10,247,428.
Ståndspersoner . . .	1,084,013.	1,070,572.	1,040,719.	1,055,487.	1,039,502.	1,053,750.
Embets- och Tjenstemäns boställen . .	633,491.	634,052.	634,602.	634,602.	634,602.	634,602.
Andre personer . .	229,633.	231,436.	230,854.	220,633.	220,746.	227,750.
Summa	16,668,427.	16,652,385.	16,581,020.	16,554,105.	16,600,323.	16,768,739.

De betydligaste förändringar, som i detta hänseende ägt rum, äro således, att Ridderskapet och Adeln minskat sin fasta förmögenhet med ett taxeringsvärde af **128,437 Riksdaler**, och att Borgare-ståndets fastighetsvärde deremot ökats med **236,886 R:dr.**

Jemföres 1847 års här ofvan upptagna fördelning af fastighetsvärdet med folk-mängdens fördelning efter Tabellen N:o 1, så visar det sig, att derest inom hvarje af nedannämnde fem hufvudklasser af fastighetsinnehafvare fastighetsvärdet vore emellan klassens alla medlemmar lika fördeladt, deraf skulle belöpa på hvarje medlem af

Ridderskapet och Adeln omkring	6,600 R:dr.
Presteståndet	300 „
Borgareståndet	320 „
Bondeståndet	156 „
Andra stånd eller klasser	400 „

Om, vid bedömandet af den allmänna sedligheten hos detta läns befolkning, man uteslutande skulle fästa sig vid den under ifrågavarande sex år i en förvånande grad ökade numerären af de personer, som för hvarjehanda brott eller för lösdrifveri varit i länshäktet intagna, så skulle man komma till en högst bedröflig slutsats; ty då dessa fångars medelantal för året utgjorde under nästförlutna quinquennium **708**, har detta medelantal under de nu afsedda sex åren stigit till **1,253**, på sätt Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder inhemta af följande

Uppgift på de under nedanstående år å Calmar länshäkte intagne fångar, häktade för

	Dråp, mord och rån.	Förfalsk- ningsbrott.	Stöld och snatteri.	Slags- mål.	Andra för- brytelser.	Lösdrif- veri.	Summa.
År 1842	18.	6.	196.	20.	340.	228.	808.
» 1843	28.	10.	241.	20.	412.	288.	999.
» 1844	34.	17.	235.	23.	392.	264.	965.
» 1845	32.	28.	380.	33.	590.	337.	1,400.
» 1846	43.	33.	531.	29.	663.	348.	1,647.
» 1847	37.	29.	591.	32.	723.	286.	1,698.
Summa	192.	123.	2,174.	157.	3,120.	1,751.	7,517.
eller i medeltal årl.	33.	20.	362.	26.	520.	292.	1,253.

Men den betydliga ökning, som sålunda ägt rum i fångpersonalen, bör icke, i och för sig betraktad, antagas utgöra något ojäfaktigt bevis på den allmänna sedlighetsens försämring; så mycket mindre som, fastän det är svårt att fullkomligt förklara orsaken till denna ansenliga tillväxt af häktets befolkning, många, mera eller mindre bidragande, och likväl af det allmänna sedlighetstillståndet icke egentligen beroende,

anledningar dertill kunna angifvas. I sådant hänseende torde jag i underdånighet få nämna dels, att den mildring i kriminal-lagstiftningen, som år 1841 infördes, genom spöstraffets borttagande i de flesta fall, för hvilka det tillförene ådömdes, icke torde, här mera än annorstädes, undgått att i början af dess tillämpning föranleda en på brottens antal möjligen influerande minskning i straffets afskräckande verkan, synnerligast som det i härvarande länshäkte, hvarest celler eller enskilda fängelserum saknas, är förenadt med stor svårighet att kontrollera en tillbörligt sträng verkställighet af det nu allmännast förekommande vatten- och brödstraffet, hvars åsyftade verkan på brottslingen också ansevärdt minskas deraf, att det undergår i samma rum af ofta ända till 20 å 30 delinqventer, som hjälpa hvarandra att fördrifva tiden med samspråk och öfningar af sådan natur, att derigenom verkas motsatsen af ånger och bättring, dels att de svåra missväxter, som åren 1843 och 1846 hemsökte flere trakter af detta län, likasom af hela riket, och framkallade en sällsynt dyrhet på spannmål och andra lifsmedel, naturligtvis måste föranleda ett ökad antal af förbrytelser emot äganderätten, och dels slutligen, att den sålunda ökade mängden af olofliga tillgrepp synes hafva fört med sig en allmän benägenhet att mindre än förr skona tjuftar och snattare, samt att strängare efterhålla försvarslöse personer. Att den af missväxterna ålstrade dyrheten af födoämnen i betydlig mån bidrog till fängpersonalens ökning, är så mycket mera påtagligt, som denna personal erfarit en ansevärd förminskning sedan, efter år 1847, sädes- och potates-prisen åter nedgått till deras vanliga höjd, och arbetsförtjenst blifvit lättare att erhålla.

Dom-Kapitlen i Calmar och Linköping hafva i denna fråga meddelat följande yttrande, nemligen Dom-Kapitlet i Kalmar:

»Hvad sedligheten angår, torde under nuvarande, för densamma ingalunda gynnsamma, ställningar och förhållanden, ännu icke vara tid att tala om något dess tilltagande. Då, för att, enligt tidens människokära fordringar, dem Dom-Kapitlet ingalunda bör klandra, bereda ett större utrymme åt människofrihet och människorätt, naturligtvis utrymmet å motsatt sida måste inskränkas för de motståndskrafter, hvilka mot vidlådande missbruk fordorm ansetts för samhällsbeståndet behöfliga, torde de beräknade lyckliga följderna häraf tillhöra en annan tid att bedömma»; samt Dom-Kapitlet i Linköping:

»I afseende på sedligheten hafva icke några bekymmersamma tecken till aftagande, under den tid dessa uppgifter omfatta, sig visat. Dock bör nämnas, att vid en Biskops-visitation i Wirserum, hösten år 1843, aktningen för äganderätten uppgafs hafva så aftagit, att tjufnadsbrott hörde till ordningen för dagen, härflyttande, som förmenades, af en mer och mer tilltagande opinion om strafflöshet i lagen eller dess tillämpning».

Det torde i nåder tillåtas mig att äfvenledes här intaga det hufvudsakligaste af hvad fögderi-berättelserna innehålla angående det allmänna sedlighetstillståndet. Derom yttras: från *Tjusts* fögderi: att folkets bildning och sedlighet i allmänhet äro tillfredsställande: att, ehuru de flesta af allmogén ännu bibehålla ett enkelt lefnadsätt, lyxen och begäret att efterhärma förmögnare ståndsklassers lefnadsvanor hos en stor del likväl betydligt tilltagit, hvilket uppenbarar sig i ett allmännare bruk af kaffe, finare kläder, tryckta eller målade tapeter, betsade möbler o. s. v.: att den tilltagande höjelsen för yppighet likväl icke har någon naturlig grund i ett mera allmänt välstånd, hvilket tvertom märkbart försämrats, dertill orsakerne vore att söka dels i de ökade lefnadsbehofven och dels i 1845 och 1846 årens missväxter: från *Tunaläns*, *Sefvedes* och *Aspelands* härader: att ortens befolkning i allmänhet, med den liflighet, som vanligen utmärker skogstraktens invånare, förenar mycken foglighet i lynnet, så länge detta icke upphetsas af brännvin, då envishet och hämndgirighet ofta uppenbara sig: att fattigdomen, fastän orten lidit af tvänne missväxtår, likväl icke betydligt tilltagit, hvilket anses bäst ådagaläggas deraf, att utmätningarne inom fögderiet minskats nära till hälften af det antal, hvartill de för få år sedan uppgingo; från *Norra Möre*, *Stranda* och *Handbörds* härader: att folket i allmänhet är hyfsadt och bildadt, men att ett afgjort företräde i detta afseende visar sig inom *Döderhults* och *Ålems* socknar, som länge haft större och väl handhafda skolinrättningar, samt att, ehuru flit och arbetsamhet äro allmänt rådande, större delen af ortens allmoge likväl har så ringa förmögenhet, att en felslagen skörd alltid åstadkommer stor förlägenhet och tvingar mången att gå från hus och hem: från *Södra Möre* härad: att folket i allmänhet är af godt och fredligt lynne: att af förekommande brott de flesta utgöras af mindre stölder, oftast föranledda af svår nöd, jemte slagsmål och våldsgerningar, härrörande från öfverilning och oftast begångna under fylleri: att det likväl, tyvärr, måste medgifvas, att äfven antalet af gröfre, öfverlagda brott under sednare åren i ett beklagligt förhållande stigit, dertill andra hufvudorsaker icke kunde upptäckas, än en minskad gudsfruktan hos allmänheten, i förening med strafflagarnes mildring: samt från *Öland*: att folkets bildning och sedlighet synas vara i tilltagande.

För egen del har jag ingen anledning att, hvad förhållandet med den allmänna sedligheten vidkommer, fråga de åsigter, dem jag i min sednaste underdåniga Femårsberättelse haft nåden yttra. — Föga lär man hafva skäl att i detta hänseende hoppas en bättre ställning, förrän verkningarne hunnit visa sig af den allmänna folkundervisning, som blifvit anbefalld genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga Stadga den 18 Juni 1842.

Genom underdåniga anmälanden från härvarande Dom-Kapitel är det Eders Kongl. Maj:t icke obekant, att Presterskapets bemödanden att, i enlighet med högstberörde nådiga Stadga, bringa folkskole-undervisningen till stånd, rönt obenägenhet på många ställen från allmogens sida; men detta förhållande, som haft sin hufvudsakliga grund i svårigheten att anskaffa de till folkskolornas inrättande och lärarnes aflönande nödiga medel, kan dock numera, sedan Eders Kongl. Maj:t, med Rikets Ständers begifvande, nådigst täckts till sådant ändamål anvisa hälften af den personella bevillningen, anses vara till största delen häfvet; och då jag i sednaste Femårsberättelsen, med grundadt bekymmer, hade nåden omförmäla hurusom ordentliga skolhus och anslag till skollärares aflöning saknades i 64 af länets landsförsamlingar med en sammanräknad folkmängd af 93,039 personer; är det mig nu deremot en sann tillfredsställelse att kunna till Eders Kongl. Maj:t underdånigst inberätta, att med högst få undantag, dem jag nedanför torde få i underdånighet omnämna, alla socknarne i länet hafva fasta eller flyttbara folkskolor; varandes förhållandet på landsbygden i länet i detta afseende följande:

Fögderier.	Antal Socknar.	Invånarnes antal.	Antal Folkskolor		Lärjungarnes antal.	Beloppet af halfva Skyddsafgiften år 1847.	
			fasta.	flyttbara.			
Tjust	18	36,169	16	31	2,674	3,427	36
Tunaläns m. fl. härader .	17	38,266	10	23	1,114	3,536	24
Norra Møre m. fl. härader	16	39,611	10	8	2,254	3,608	24
Södra Møre härad	12	33,507	4	11	2,888	2,912	6
Ölands Norra Mot	15	17,206	7	8	1,084	1,603	42
Ölands Södra Mot	18	15,613	3	11	1,373	1,408	12
Summa	96	180,372	50	92	11,387	16,497	—

Inom tre socknar på Öland, nämligen Sandby, Gårdby och Segerstad, voro folkskolor ännu icke inrättade år 1847, emedan dessa församlingar, enligt lemnad uppgift, erhållit Eders Kongl. Maj:ts serskilda nådiga tillstånd att intill slutet af år 1848 dermed låta anstå. Tabellen, om den kunnat upptaga förhållandet sådant, som det sannolikt i närvarande stund befinnes, skulle utan tvifvel hafva visat ännu gynnsammare resultat, men den ådagalägger emedlertid, att redan år 1847 funnos på landet inom detta län 142 folkskolor, och att ungefär 6½ procent af landets hela be-

folkning der njöt undervisning. Den visar äfven att ett högst betydligt belopp af statsmedel blifvit till detta nyttiga ändamål anslaget.

§. 3.

Näringarne.

Då *jordbruket* är detta läns naturliga hufvudnäring och år från år måste blifva det i ännu högre grad, i samma mån som skogarne uthuggas, så skulle det i flera hänseenden vara önskvärdt, om de uppgifter, på hvilka jag måste grunda denna underdåniga berättelse med dertill hörande tabeller, kunde erhållas så fullständiga och rigtiga, att det blefve möjligt att derigenom komma till sanningsenliga resultat i fråga om den öppna åkerjordens areal, samt utsädets och skördens belopp, och man dymedelst sattes i tillfälle att bedöma, i hvad mån odlingarne tilltaga och till hvad belopp sädesproduktionen, jemförd med förbrukningen, lemna öfverskott eller brist; men som, på sätt jag i min sednaste underdåniga Femårsberättelse haft nåden omförmåla, det är svårt, om icke omöjligt, att insamla noggranna uppgifter i dessa afseenden, så måste jag inskränka mig till begagnande af dem, som kunnat erhållas, ehuru det, likasom i förra berättelsen blifvit i underdånighet anmärkt, äfven nu visar sig uppenbart, att de uppgifna kvantiteterna af utsäde och skörd äro alltför ringa i jemförelse med det kända förhållande, att detta län i allmänhet afkastar mera spannmål, än dess invånare förbruka.

Dessa kvantiteter, beräknade för ett år, å länets landsbygd, upptagas i underdånigst bifogade Tabell, på sätt som Eders Kongl. Maj:t nädigst täcktes inhemta af efterföljande sammandrag, hvaruti jag, till underlättande af en jemförelse, jemväl infört de för *quinquenniet 1837—41* uppgifna belopp, äfvensom jag ansett lämpligt att i detta sammandrag intaga en uträkning, huru mycket af hvardera sädesslagets årliga medelafkastning skulle, under den ena och andra af dessa tvänne tidrymder, efter jemn fördelning, belöpa på hvarje individ af länets befolkning, vid hvilken fördelning bråk af kappar dock blifvit utelemnade:

Sädes-slag.	Medelförhållande under ett år.				Af skörden belöper på hvarje person.			
	Utsädde Tunnor.		Skördade Tunnor (efter afdrag för utsädet).		1837—41.		1842—47.	
	1837—41.	1842—47.	1837—41.	1842—47.	T:r.	K:pr.	T:r.	K:pr.
Hvete	1,984	2,090	10,526	10,817	—	2	—	2
Råg	41,762	43,092	183,486	197,738	1	—	1	1
Korn	28,034	30,092	110,947	144,905	—	20	—	24
Blandsäd och Hafre . . .	7,171	9,306	29,093	34,897	—	5	—	6
Ärter	1,482	1,606	7,032	7,249	—	1	—	1
S:a Säd	80,433	86,186	341,084	395,606	1	28	2	2
Potates	56,162	64,576	283,192	316,344	1	18	1	21

Af detta sammandrag, derest de uppgifter, hvarpå det är grundadt, vore fullt tillförlitliga, skulle det således visa sig, att länets produktion af spannmål och potates under de sex år, på hvilka närvarande underdåniga berättelse har afseende, ökat sig till den grad, att hvarje invånare i länet nu kunde deraf erhålla 6 kappar säd och 3 kappar potates mera, än hvad under nästförutgångna quinquennium belöpte på hvarje individ af den då mindre talrika befolkningen, eller att, om jämförelsen verkställes, utan hänsyn på folkmängden, endast emellan de olika summorna af utsäde och skörd, en förkofran skulle under dessa sex år hafva ägt rum, motsvarande, hvad utsädet angår, för säd $7\frac{1}{2}$ och för potates 14 procent, samt, beträffande skörden, för säd $13\frac{1}{2}$ och för potates $11\frac{1}{2}$ procent. En sådan förkofran, om den verkligen ägt rum, kunde icke ensamt härflyta från förbättrade brukningsmetoder, utan skulle, då den afser äfven utsädets belopp, nödvändigt hafva sin hufvudsakliga grund i nya odlingsföretag; men fastän jag med tillfredsställelse förnummit, att länets jordbrukare i allmänhet under de sednare åren ådagalagt vackra bemödanden att, dels genom stembrytning och rödjning, samt dels medelst mossars och sankatrakters utdikning, till mera och mindre bördiga åkerfält förvandla ägor, som i deras förra skick nästan saknat allt värde, vågar jag likväl icke antaga, att de sålunda under en tidrymd af endast sex år tillkomna nyodlingar varit af den sammanräknade stora vidd och betydighet, att desamma kunnat bereda ett ökad årligt utsäde af icke mindre än 5,753 tunnor säd och 8,414 tunnor potates. I denna alltför stora olikhet emellan de upp-

gifter, som legat till grund för bägge de ifrågavarande underdåniga Femårsberättelserna, måste jag se ett ytterligare bevis på sådana uppgifters mindre tillförlitliga beskaffenhet; och då jag i sednaste underdåniga berättelsen, genom en beräkning dels af länets invånares eget behof af spannmål och potates till föda, samt dels af de kända omständigheter, att en stor del af dessa produkter användes till brännvinsbränning, kreaturs utfodring och försäljning till andra orter, kommit till den slutsats, att både utsäde och skörd måste hafva varit större, än i besagde underdåniga berättelse upptages, så vill det, vid betraktande af samma omständigheter, synas mig, som om de nu för handen varande uppgifter närmare uttryckte det verkliga förhållandet, ehuru äfven dessa uppgifter torde vara något för knappt tilltagna.

Bland större odlingsföretag, som under nu afsedda tiderymd blifvit verkställda eller åtminstone påbörjade, torde jag underdånigst få omnämna följande:

1:o Utdikning af kärtrakten Fänet inom Wissefjerda, Thorsås och Arby socknar af Södra Møre härad. Denna trakt, omfattande en vidd af nära 3,000 tunnland, bestod i dess ursprungliga skick af så vattensjuk dyjord, att den var nästan till allt begagnande oduglig. På min framställning beslöt härvarande Hushållnings-sällskap, år 1844, att låta genom Agronomen A. Johnson undersöka Fänet, för att få utröndt, huruvida det kunde genom utdikning göras användbart till åker eller äng. Denna förrättning företogs i Maj månad 1845; men dels i följd af bristande tid och dels i anseende till högt vattenstånd, kunde Johnson icke göra någon fullständig undersökning eller med erforderlig noggrannhet uppgöra arbetsplan och kostnadsförslag. De afvägningar, som han verkställde, visade dock, att kärtrakten kunde genom utdikning göras torr; och han fann en stor del af trakten tjenlig till odling. Dessa upplysningar föranledde Hushållnings-sällskapet att hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om nödiga medels anvisande till bekostande af fullständig undersökning af Fänet; och sedan Eders Kongl. Maj:t, under den 18 September sistlidet år, täckts i nåder till detta ändamål anvisa 200 R:dr b:ko samt intressenterne i Fänet förbundet sig att tillskjuta det öfriga i undersökningskostnaden, så blef, efter mitt derom utfärdade förordnande, ifrågavarande undersökning, våren 1846, förrättad af t. f. förste Landtmätaren Kapitenen C. J. A. Magnet; utvisande undersökningen, att hela kärtrakten kunde för en kostnad af 21,757 R:dr 24 sk. b:ko göras torr, hvarigenom omkring 800 tunnland genast blefve tjenliga till odling och det öfriga till äng och betesmark. Härefter och sedan jag den 23 September sistnämnde år på stället hållit en sammankomst med intressenterne, och desse dervid valt en kommitté, som hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit om understöd af allmänna medel till detta betydliga odlingsföretag, så har Eders Kongl. Maj:t, under den 28 Maj 1847, behagat i nåder dertill bevilja ett statsbidrag, motsvarande hälften af

kostnadssumman, eller 10,147 R:dr 24 sk. b:ko, deraf 4,495 R:dr såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och 5,652 R:dr 24 sk. såsom lån, att, under vanliga villkor, utgå af behållningen å den tillgång, som uppstått derigenom, att de till Emåns upprensning, på sätt jag i min sednaste underdåniga Femårs-berättelse haft nåden omförmåla, af Rikets Ständer anvisade medel, sedermera, i anseende till intressenternes uraktlåtenhet, att inom föreskrifven tid fullgöra stadgade villkor, icke kommit att för det ändamålet begagnas; och har arbetet med Fänets utdikning derefter genast blifvit företaget samt under nästlidet och innevarande år med drift fortsatt. Detta odlingsföretag är af så mycket större betydighet, som en stor areal af öppen åkerjord derigenom i framtiden vinnas inom en ort, hvars i allmänhet stenbundna och skogbeväxta mark försvårar vanliga odlingsarbeten och der sådesproduktionen, i följd häraf, icke ens i goda år motsvarar invånarnes behof.

2:o Uttorkning af en större kärtrakt i Calmar, Dörby och Kläckeberga socknar förmedelst upprensning och utvidgning af den så kallade Törnebäcken. Sedan genom ett, efter föregången undersökning, af Agronomen A. Norin uppgjort och af Kapitenen Magnet öfversedt kostnads-förslag, blifvit utrönt, att nämnde arbete, hvarigenom afsågs att till odlingsbar jord förvandla omkring 700 tunnland vattensjuk mark, skulle erfordras en kostnad af 11,515 R:dr 44 sk. 8 r:st banko, så har, uppå min den 10 Januari 1846 gjorda underdåniga framställning, Eders Kongl. Maj:t, under den 4 Februari samma år, täckts i nåder bevilja delägarne i företaget, såsom lån, hälften och, såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, en fjerdedel af beräknade kostnadssumman. Arbetet påbörjades våren sistnämnde år och bragtes samma år till slut. — Det lär hafva utfallit till delägarnes fullkomliga belåtenhet, och vackra skördar hafva sistlidet år blifvit bergade å ägor, som tillföre icke lemnat annan afkastning, än dåligt madhö.

3:o En inom norra delen af Wissefjerda socken i Södra Möre härad belägen ägotrakts befrielse från vattenstånd, medelst upprensning af Wissefjerda-ån. — Efter mitt förordnande hade Kapiten Magnet undersökt möjligheten af detta arbete samt dertill uppgjort plan och kostnadsförslag, utvisande, att omkring 600 tunnland, till största delen bestående af sämre madängar, kunde förvandlas till fast och odlingsbar mark, för en kostnad af 4,910 R:dr b:ko; hvarefter, uppå delägarnes underdåniga ansökning, den jag med underdånigt förord beledsagat, Eders Kongl. Maj:t, under den 30 Mars 1847, i nåder täckts till detta företag anvisa, af de förut till Emåns upprensning anslagna statsmedlen, hälften af beräknade kostnadssumman, eller 2,455 R:dr, deraf 1,900 R:dr såsom lån och det öfriga utan återbetalningsskyldighet. Arbetet har sedermera under sistförflutne tvänne somrar blifvit företaget och fortsatt samt lär nu vara i det närmaste fullbordadt.

4:o Utdikning af kärrtrakten Mörarne i Södra Möre Härad. Enligt Kapitenen Magnets, på behörig undersökning, mätning och afvägning grundade, kostnadsförslag, kan, genom anläggning af större diken och afloppskanaler samt medelst upprensning af Råsbäcken och vissa delar af Ljungby-ån, ifrågavarande kärrtrakt, som omfattar omkring 700 tunnland föga gifvande madäng, göras till största delen odlingsbar för en kostnad af 14,932 R:dr 16 sk. b:ko; Och sedan, uppå delägarnes, af mig understödda, underdåniga ansökning, Eders Kongl. Maj:t under den 9 Juni nästlidet är i nåder behagat till detta företag bevilja ett statslån af 4,212 R:dr 24 sk. b:ko, som utgjorde återstoden af de till Emåns upprensning anslagna medel, så har arbetet hösten år 1847 blifvit påbörjadt samt under nästlidet och innevarande år med ifver fortsatt.

5:o Aftappning af en kärrtrakt på Arfvidsmåla ägor i Misterhults socken af Tunaläns härad. Ägaren till denna trakt, Kapitenen och Riddaren af Eders Kongl. Maj:ts Wasaorden P. Hammarsköld, har, utan annat understöd, än ett af Eders Kongl. Maj:t den 11 Februari 1845 i nåder beviljadt lån af statsmedel till belopp af 2,083 R:dr b:ko, fullbordat detta särdeles kostsamma odlingsarbete, hvarigenom en utmed hafsstranden belägen, sank och förut ofta af hafsvattnet öfversvämmad trakt blifvit torr och till omkring 70 tunnlands vidd odlingsbar. Såsom något särdeles ovanligt må nämnas, att vattnet, i saknad af tillräckligt affall, afledes genom pumpverk, som sattes i rörelse af en ångmachin, hvilken äfven derjemte användes till att drifva ett större qvarverk.

Utom de nu i underdånighet omförmälda fem odlingsföretag, hvilka Eders Kongl. Maj:t nådigst täckts genom anslag af statsmedel understödja, hafva, på sätt jag inhemtat, dels af kronofogdarnes berättelser och dels af detta läns Hushållnings-sällskaps vice Ordförandes den 30 Mars 1843 till Kongl. Landtbruks-akademien ingifna, sakrika och omständliga årsberättelse, flera andra dylika arbeten af större vigt och omfattning blifvit på vederbörande jordägares egen bekostnad verkställda, hvaribland det torde tillåtas mig att underdånigst omnämna, hurusom i Blackstads socken af Södra Tjusts härad, medelst en kanal af 7,000 alnars längd, 8 alnars bredd och 3 alnars djup, två sjöar blifvit uttorkade och odlingsbar mark vunnits till en vidd af flera hundra tunnland, deraf två tredjedelar redan år 1843 voro odlade; att i Stranda härad och synnerligast inom Döderhults socken omkring 300 tunnland ny åkerjord erhöles genom sjöaftappningar, dertill på ett ställe erfordrats en 30 famnar lång och 11 alnar djup sprängning genom ett berg; att i Hvena socken af Sefvedes härad 100 tunnland sjö och mossjord utdikats, deraf en del redan blifvit odlad, och att inom Ölands Södra Mot det blifvit beräknadt, att de under loppet af 20 år verkställde nyodlingar ökat den öppna åkerjordens rymd med 6,500 tunnland.

Angående åkerns brukningssätt täcktes Eders Kongl. Maj:ts nådigst tillåta mig att här intaga hvad derom, i nyssnämnde af Hushållnings-Sällskapets vice Ordförande afgifna berättelse, finnes på ett fullständigt och upplysande sätt omförmäldt, så lydande:

»I de delar af det långsträckta länet, som gränsa till Östergötland, och som, »lika med denna provins, äga hufvudsakligen lerjord, nyttjas i allmänhet tresåde. Så »är nämligen förhållandet i större delen af Tjust. I öfriga delen af länet med Öland »nyttjas allmänt tredingsbruk utom på södra delen af Öland, der den goda jorden »måste lemna 3, 4 till 5 sädesskördar efter hvarandra emellan hvar gång den trädes. »— Detta i allmänhet och hos allmoge. Likaså kan man i allmänhet antaga, att på »de flesta herrgårdar vaxelbruket antingen redan är infördt eller på väg att införas. »Användning af komposter, beredda af dyjord och kalk eller af spillning och granris, »äfvensom af andra ämnen, här i sednare åren blifvit mycket vanlig, till och med »hos allmoge.

»För att närmare redogöra för förhållandet i denna punkt, blir det nödigt att »särskildt upptaga de olika delarna af länet: Norra, Medlersta och Södra samt Öland.

»Norra delen: Tresådet nyttjas väl, som förut är anmärkt, allmännast; men på »trädan brukas dels potates, lin, ärter och hampa å den del, som är ämnad till korn- »såde, dels på ett och annat ställe klöfver och vicker, der råg skall sås; hvarjemte »på flera ställen åkern så indelas, att den, efter höstsåde å gödslad träda, lemna »andra året klöfver och 3:dje året besås med korn. Ordentligt cirkulationsbruk begagnas »på alla större herrgårdar. Åkerjorden, som består af, än styfvare, än svagare »lera och, till en mindre del, af lättare sandjord, är belägen i dalar mellan bergen och »tarfvar derföre omsorgsfull dikning, för att ej besväras af syra; men till rymden in- »skränktares, skötes den i allmänhet vida bättre än i södra delen af länet.

»Hvete, som sås till ungefär $\frac{1}{3}$ mot rågen, anses lemna 12:te kornet; råg 6:te, »8:de å 10:de; korn 6:te å 8:de; potates 8:de kornet. Hafre sås betydligt på så »kallade nyplöjor och lemna i allmänhet god afkastning, 6:te till 8:de kornet. Lin »och hampa räcka sällan till husbehof.

»En och annan eldria har i dessa trakter blifvit byggd; men i öfrigt torkas så- »den, än i hattskyl, än i öppna trafvar, sedan den blifvit med lia skuren samt bun- »den; tröskningen verkställes i allmänhet med handslagor, men på herrgårdarne med »tröskverk; flyttbara tröskverk hafva ock börjat begagnas af allmogen.

»Medlersta delen, med hufvudsakligen lätt jord, deraf mest sand och något moss- »jord. Tredingsbruket är allmännast, nämligen, $\frac{1}{3}$ träda, $\frac{1}{3}$ råg, lemmande 6:te å 7:de »kornet, $\frac{1}{3}$ korn, potates och lin, deraf mest af förstnämnda slaget, som anses gifva »5:te å 6:te kornet. I några socknar sås lin till afsalu, annars endast till husbehof.

»Hafre, ärter och hampa, äfvensom hvete, säs föga och lemna knappast tillgång till husbehof. Äfven här nyttjas flerstädes insåningar, hvar till exemplet från herrgårdarne uppmanar.

»Eldrior äro på flera ställen anlagde; och i Misterhults socken hafva icke mindre än tre sådana blifvit af bönder sistlidne år uppförda. Beträffande bergning och tröskning gäller detsamma, som är sagdt om Norra delen.

»Södra delen består dels af slättland med en mångfald af olika arter jordmån, såsom någon del lera, en större del så kallad klappermylla, än på ler-, än på grusbotten, en del god svartmylla, en del sand och en ej obetydlig del mossjord; alla dessa slag ofta så omblandade, att de alla kunna finnas inom samma åkerfält: — dels ock af skogsbyggd, med något svartmylla, men för öfrigt sand-, mo- och mossjord. Å det förra har icke blott å herrgårdarne, utan ock hos upplyste bönder, vaxelbruk med insåningar af mest klöfver, något timotej, blifvit temligen allmän; och å de flesta hemman märker man större eller mindre fält insädda. Likaså brukas å flera ställen vicker på trädan, likväl sällan till båtnad, emedan jorden saknar tillräcklig gödning, och emedan det afbergade fodret ej flyttas på annat ställe till torkning, utan hindrar åkerns uppkörning, till dess antingen sommartorkan skjort jorden alltför hård att köras, eller ogräs fått alltför mycken framgång, för att kunna utrotas.

»Tredningsbruket är det rådande; och råg, potates och korn de hufvudsakligaste växterna.

»En mängd undantag börja mer och mer äga rum från denna normalform. För inrymmande af större potatesplantering är nämligen en större rymd, än $\frac{1}{3}$, upplåten åt vårsädet, och å flera af de skiftade bondhemmanen har kornet fått sitt rum näst efter potaterna. Trädan upptager å sådana ställen icke fullt $\frac{1}{3}$ af åkerrynden; och i vissa trakter af skogsbyggen med inskränkt åkerrymd nyttjas föga träda, utan säs råg efter korn.

»I allmänhet begagnas trädan till bete, och åkern hvarken dikas eller skötes så väl, som i norra delen af länet; hvarföre den också lemna mindre afkastning, nämligen hvete, deraf obetydligt säs i Södra Möre, likasom rågen, 5:te, 6:te å 7:de kornet; korn 4:de å 5:te, potates 5:te å 8:de, hafre 4:de å 5:te. Ärter, lin och hampa säs endast till husbehof och lemna osäkra skördar.

»Tröskverk, utom på herrgårdarne, äro sällsynta; och någon eldria finnes ej. Sädesbergningen tillgår vanligen mera ovårdsamt, än i norra delarne, alldenstund vårsädet sällan bindes, utan behandlas lika med hö.

»För hela fasta delen af länet torde få gälla, att arbetare icke saknas, liksom att dessa haft full sysselsättning under föregående år.

»Öland. Ingen del af länet är mera passande för, eller i större behof af, vaxelbruk än denna, med sin mot hötillgången oformligt stora åkervidd. Likväl finnes »ordentligt cirkulationsbruk ej infördt på flera ställen än Ottenby och några få hemman, tillhöriga ståndspersoner. Största hindret för införandet häraf anses ligga »icke blott i detta skogsfattiga lands svårigheter att fränhåga enskilda ägor, hvilka »gemenligen ligga utan särskildt stängsel, gemensamma för hela byalag, fastän de blifvit skiftade, utan ock i den annars fyndige Ölänningens ovilja mot det nya — »särdeles mot begagnandet af andra växter på sin åker, än säd, af hvilken han och »hans hushåll lefver, med hvilken han utfodrar sina hästar, för hvilken han, så vidt »inkomsterna för häst- och boskapshandeln ej äro tillräckliga, förskaffar sig de lifvets »förnödenheter, som ej äro att tillgå på hemmanet, och betalar sina dryga skatter, »tjenstfolkslöner m. m. — Jordmänen består till det mesta af mer eller mindre »mullblandad örjörd på kalkberget, hvilket på sina ställen ligger 5 à 6 tum nära »åkerytan. På vissa ställen, såsom vid Borgholm, Gerdslösa och några hemman i »Södra Mot består den af lera, och på andra, såsom i norra delen, af föga mullblandad sand.

»Korn, nämligen det tvåradiga, är på Öland ett hufvudsäde, som der trifves i »allmänhet väl, och hvarmed besås minst $\frac{1}{4}$ af jorden, hvilken i allmänhet, såsom förut är nämnt, nyttjas i tredingsbruk, utom vissa, särdeles de södra socknarna, der »jorden är starkare och vanligen måste lemna tvänne kornskördar i rad efter gödsladt »höstsäde, hvarpå ytterligare en hafregröda ofta tages. — Jag nämnde gödslad träda, »men måste anmärka, att gödslingen är ganska obetydlig, så att den knappt kan för »öogat skönjas, om ej på obrunnen ströhaln, sedan den blifvit utbredd, på sina ställen 5 à 6 lass på tunlandet. Potates odlas ej betydligt, mest på nyland eller på »dertill afsatta åkerlyckor af sämre beskaffenhet. Lin och hampa odlas föga och räcka ej till husbehof.

»Som Ölänningen sår mycket tjockt, näml. $\frac{3}{8}$ à $\frac{1}{2}$ tunna hvete, utgörande på »vissa trakter en icke obetydlig del af höstsädet, 1 à $1\frac{1}{2}$ tunna råg, $1\frac{1}{2}$ ända till 2 »tunnor korn och vanligen 2 tunnor hafre på geometriska tunlandet, får han vanligen svag skörd i korntal, men likväl ej obetydlig afkastning på tunland, nämligen »7 till 10 tunnor hvete, 6 till 9 af råg, 5 till 7 af korn och hafre; potäterna »lemna oftast 8:de à 10:de kornet, hvilket resultat utvisar, att jorden i sig sjelf är »ganska bördig.

»Trädan nyttjas vanligen till bete. På några få ställen besås trädan med vicker, att bergas gröna, och på några, synnerligast nära Ottenby, begagnas hvitklöfver på trädan, hvilken med sådan behandling vanligen försörjer 2 kreatur på hvarje »tunland, eller dubbelt så många, som då trädan lemnats obesädd till fri plantskola

»för ogräset, hvars utrotande är trädans ändamål. Också är Ölands-spannumålen »mycket oren; och den öfverklagade löken i höstsädet torde ej lätt kunna utrotas.

»För hela länet gäller den uppgift, att rofvor odlas på sina ställen till utfo- »dring, äfven hos en och annan bland allmogen; men huruvida denna odling är i be- »tydligt tilltagande, har jag ej lyckats utröna.»

Till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 18 Februari 1846 har å egendomen Bo, tillhörig Kammarherren Baron Adam Raab och belägen $\frac{3}{4}$ mil från denna stad, blifvit inrättad en landbruks-skola, som njuter 1000 R:dr banko i år- ligt understöd af dertill anslagna statsmedel, förutom 300 R:dr samma mynt af lä- nets Hushållnings-sällskap. Antalet af de vid denna skola anställda rättare-lärlingar har vanligen uppgått till 10 à 12, hvarförutan några elever af ståndspersons-klassen särskildt varit på stället inackorderade för att vinna undervisning i jordbruk och der- till hörande ämnen. Skolan är otvifvelaktigt af mycken nytta för orten och bidrager verksamt till jordbrukets förkofran, dels genom föredömen i rationella metoder och dels genom förfärdigande och försäljning af nya ändamålsenliga redskap.

Jag har redan här ofvanföre haft tillfälle i förbigående underdånigst omförmå- la, hurusom åren 1845 och 1846 en svår missväxt hemsökte flera trakter af detta län. Förstnämnde år var missväxten svårast inom norra och medlersta delen af lä- nets fasta land, der i allmänhet hvarken höst- eller vårsäd lemnade ens medelmåttig skörd och der den knappa grödan derjemte på många ställen led betydlig skada af i Juli månad inträffade starka hagelskurar. I södra delarna af länet och på Öland var det synnerligast rågsädet som 1845 gaf otillräcklig skörd, hvaremot i dessa delar af länet vårsäden och potatesen lemnade något bättre afkastning än i de norra trakter- na, ehuru skörden likväl icke kunde anses motsvara behovet. År 1846 deremot var det synnerligast Öland och södra delen af länets fasta land, som hade att be- klaga sig öfver en svår missväxt, särdeles hvad vårsäden och potatesgrödan angick. Under bägge dessa år, eller egentligen under den tid, som förflöt från skörden år 1845 till 1847 års mera gynnsamma skörd, uppstegrades, i följd af den allmänna bristen, spannmåls- och potatesprisen till en förut lyckligtvis sällspord höjd. Det fanns tider, då i de från köpstäderna mera aflägsna socknarne en tunna råg icke kunde erhållas under 25 à 30 R:dr rgs., då en tunna korn gällde 20 à 24 R:dr och en tunna potates betaltes med 10 R:dr, eller ännu mera, om inköpen skulle ske på auktioner med längre betalningsanstånd. Denna dyrhet på de hufvudsakligaste lifs- medlen, icke litet kännbar för den mängd af hemmansåboer och jordtorpare, hvilkas inbergade skörd af säd och potates understigit eget hushållsbehof, var naturligtvis i ännu högre grad tryckande för den stora pluralitet af länets befolkning, som, utan eget jordbruk, saknar andra medel till sitt uppehälle, än inkomsten af vanligt arbete

åt jordbrukarne, hvilken inkomst dels måste under en så dyr tid blifva mindre tillgänglig än eljest, emedan bristen nödgade den jordbrukande allmogen att inskränka sitt behof af legoarbete, och dels, äfven der den kunde erhållas, blef i allmänhet otillräcklig till inköp af födoämnen åt arbetaren och hans ofta talrika hushåll. Denna nästan allmänna nöd dröjde icke heller att göra sin tillvaro känd på ett sätt, som föranledde mig att skyndsamt vidtaga alla på mig beroende åtgärder, till dess afhjelpande eller lindrande. Väl vetande, att Eders Kongl. Maj:ts landsfaderliga hjerta alltid är öppet för trogne undersåters nöd och bekymmer, hastade jag att till Eders Kongl. Maj:t underdånigst inberätta den nödställda belägenhet, hvari missväxten försatt en stor del af länets invånare, till hvilkas bispringande jag dristade anhålla om den hjälp af statsmedel, som Eders Kongl. Maj:t i nåder kunde finna omständigheterna påkalla och befintliga tillgångar medgifva, hvarefter Eders Kongl. Maj:t dels under den 21 November 1845 och dels sedermera, med anledning af mina förnyade underdåniga framställningar i samma syfte, under loppet af åren 1846 och 1847, nådigst behagat anvisa och låta till mig öfverlemna tillsammans 90,000 R:dr b:ko, att, efter mitt bepröfvande, utlemnas till behöfvande menigheter såsom lån utan ränta, emot förbindelse af successiv återbetalning i sammanhang med kronouppbörderna, hvarförutan Eders Kongl. Maj:t i Januari 1846 täckts i nåder anslå 5,000 R:dr och den 7 April 1847 254 R:dr samma mynt, att, såsom understöd utan återbetalningsskyldighet, af mig utdelas till arbetes beredande åt personer af arbetsklassen inom de socknar, hvilka synnerligast lidit af missväxt. På det samvetsgrannaste har jag sökt fullgöra de dyrbara uppdrag, som sålunda blifvit mig nådigst anförtrodda, och på sätt särskilde till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet ingifne redovisningar ådagalägga, hafva menigheterna inom 47 socknar undfått af de omförmälda lånemedlen tillsammans 80,966 R:dr 32 sk. b:ko, varande det återstående beloppet 9,033 R:dr 16 sk., såsom för ändamålet icke erforderligt, till Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-Kontor åter-sändt, hvaremot hela beloppet af de nådigst anvisade gåfvomedlen, 5,254 R:dr b:ko, blifvit tid efter annan utdeladt till de behöfvande inom 23 särskilda socknar. Det har för mig varit en sann tillfredsställelse att förnimma, i hvilken väsentlig mån den allmänna nöden i länet blifvit lindrad genom dessa af Eders Kongl. Maj:t nådigst beviljade lån- och anslagsmedel, och med hvilken varm och innerlig tacksamhet de hulpne erkännt detta förnyade prof på Eders Kongl. Maj:ts landsfaderliga omtanka och ömhet. Att allt hvad af lånemedlen bort vid hittills hållna uppbördsmöten inbetalas blifvit restfritt liqvideradt och redovisadt har äfven varit tillfredsställande att iakttaga.

Utom de undsättningar af statsmedel, som sålunda, under nämnde bekymmersamma år, kommit detta läns invånare till godo, hafva de behöfvande fått hugna

sig af icke obetydliga gåfvomedel, inflötna från andra orter, i följd af uppmaningar från en, på mitt föranstaltande, i Januari år 1846 här bildad undsättnings-kommitté. De bidrag, som denna kommitté under åren 1846 och 1847 fått emottaga dels från vissa bättre lottade kommuner inom detta län, dels från menigheter och enskilde personer i andra län, och dels från den allmänna undsättningskommittéen i Stockholm, uppgå till ett sammanräknadt belopp af icke mindre än 12,776 R:dr 50 sk. 8 r:st b:ko, som, med hufvudsakligt ändamål att bereda arbetsförtjenst åt nödlidande personer af arbetsklassen, blifvit tid efter annan utdelade till de socknar, der nöden varit störst.

Under de missväxtår, hvilkas närmaste följer jag nu haft nåden i korthet omförmåla, har bristen af ändamålsenligt inrättade spannmåls-magasiner varit i hög grad märkbar. Om inom hvarje socken hade funnits ett sådant magasin, med en i behåll varande tillgång af spannmål, motsvarande socknens invånares behof af bröd för åtminstone 1 à 2 månader, så skulle, genom denna tillgångs utlåande under den svåraste tiden, en stor hjälp hafva varit allmänheten öppen, och vissheten af denna hjälps befintlighet skulle säkerligen i betydlig mån hafva tillbakahållit den, för de fattigare klasserna så olyckliga, stegringen af sadespriserna och kanske gjort all undsättning från statens sida öfverflödig.

Enligt från fögderierna inkomne uppgifter är förhållandet med magasinernas nuvarande antal och spannmålsfonder följande:

Fögderier.	Antal magasin.	Fond af		Summa Spannmål Tunnor.
		Råg T:r.	Korn T:r.	
Tjuströ	13	2,212	61	2,273
Tunaläns, Aspelands och Sefvedes	10	1,095	185	1,280
Norra Möre, Stranda och Handbörds	12	1,186	520	1,706
Södra Möre	11	2,215	145	2,358
Ölands Södra Mot	2	27	28	55
Ölands Norra Mot	8	598	319	917
Summa	56	7,331	1,258	8,589

Häraf täcktes Eders Kongl. Maj:t nådigst inhemta, att nära hälften af länets socknar saknar spannmåls-magasiner, och att de, som finnas, hafva alltför otillräck-

lig spannmålstillgång. Dertill kommer att icke något enda af dessa magasinier är, genom reglementariska föreskrifter, så inrättadt, att någon säkerhet finnes för dess spannmålsfonds befintlighet till utlåning sedan missväxt inträffat. Man har vid dessa magasiniers inrättande i allmänhet lemnat å sido sådana inrättningars naturliga hufvudändamål, det att vara en nödhjelp vid inträffande stort och allmänt behof; och i det ställe har man af magasinerna gjort ett slags spannmåls-diskonter, under beräkning att, genom spannmålsens årliga utlåning emot hög ränta, förskaffa socknen inkomster till lättnad vid dess kommunal-utgifter för skolväsendet, fattigförsörjningen eller andra föremål. Jag har infordrat utdrag af de reglementen, som äro gällande för de inom länet varande spannmåls-magasinier och deraf funnit, att de alla äro byggda på förutsättning att spannmåls-tillgången vartiden hvarje år utlånas till återbetalning höstetiden samma år, efter då inbergad skörd, att denna utlåning verkställles utan afseende derpå, om föregående årets skörd varit gynnsam eller ofördelaktig, och att räntan är beräknad till 2, 3 å 4 kappar för hvarje tunna, för en tid af ungefär $\frac{1}{2}$ år, som länet innehafves. Erfarenheten har ådagalagt, att sedan dessa magasinier, våren efter ett godt sädesår, utlånat sina spannmålsfonder, för att den följande hösten återbetalas, så har, till följd af samma år inträffad missväxt, återbetalningen till större delen uteblifvit, hvarigenom magasinerna blifvit satte utur tillfälle att i större mån utlemna nya spannmålslånen under den närmast på missväxten följande vår, då likväl behofvet af dylika lån varit vida större än förut; och det har således visat sig, att dessa låneanstalter, långt ifrån att uppfylla det ändamål, som väl inrättade spannmåls-magasinier borde afse, eller att samla under de goda åren för att kunna hjälpa när dyr tid infaller, tvertom i nödens stund stått nästan tomma på spannmål, utan annan tillgång, än en mängd förfallna, men icke inlösta reverser för sädeslån, som under en tid, då verklig brist icke varit för handen, blifvit utlemnade merendels till sådana personer, hvilka, under hvad förhållande som helst och utan att så noga beräkna medlen till återbetalning, sällan lemna obegagnade de tillfällen till låns erhållande, som kunna sig erbjuda. Visserligen har jag funnit, att magasin-föreståndarne ofta, under dylika omständigheter, söka att genom lagsökning indrifva de obetalta lånen; men då tillgång till desammas återbetalande in natura vanligen saknas, så vinnes genom lagsöknings-åtgärderna i de flesta fall icke något annat ändamål, än att de oftast fattige låntagarna bringas på stor kostnad och beröfvas det hufvudsakligaste af deras tillhörigheter.

Sedan Eders Kongl. Maj:t, genom nådigt Bref af den 6 April 1842, till Dess Befallningshafvande öfverlemnadt att pröfva och, der så lagligen ske kan, fastställa förslag till nya eller till ändringar i redan befintliga reglementen för sockne-magasinier, har jag, med afseende på den stora brist, som, enligt hvad jag här ofvanföre haft

nåden i underdånighet antyda, vidlåder de inom länet nu befintliga sådana inrättningar, vid flera tillfällen sökt förmå de socknemenigheter, som varit betänkte på inrättande af nya magasin, att dervid anordna dessa anstalter på sådant sätt, att de i behofvets stund kunde blifva en nödhjelp för socknens invånare; och för att i detta hänseende gifva en vägledning har jag författat och genom presterskapet till kännedom inom alla församlingarna i länet spriddt ett så lydande:

”Förslag

»till Reglemente för N. N. Sockens Spannmåls-Magasin.

»§. 1. Hvarje ägare eller innehafvare af den, uti socknen belägna, med åsatt »taxeringsvärde försedda fasta jordegendom, ehvad mantal å densamma finnes eller icke »samt af hvad natur och beskaffenhet som helst, hvilken uti öfverenskommelsen om »Magasinets inrättande ingått, är uti detsamma delägare i mån af de spannmåls-insättningar, »som, på sätt här nedan förmåles, böra uti Magasinet göras. Den, som uti öfverens- »kommelsen icke deltagit, må likväl sedermera uti Inrättningen erhålla inträde på de »vilkor, som af Inrättningens förut varande samtelige delägare bestämmes; hvaremot »jordegendom, som uti Magasins-inrättningen erhållit delaktighet, icke sedermera kan »från sådan delaktighet och deraf följande skyldigheter skiljas.

»Öfver delägarers namn och deras uti Inrättningen delaktiga jordegendom upp- »rättas en tvefalld anteckningslista, hvaraf det ena exemplaret förvaras hos församlingens Pastor och det andra bland Magasins- »rättningens handlingar.

»§. 2. Hvarje Inrättningens delägare, hvilken såsom sådan äger eller innehar »jordegendom till ett bevillnings-taxeringsvärde af 100 R:dr b:ko eller derutöfver, är »berättigad att deltaga uti Inrättningens delägarers öfverläggningar och beslut angående »densammas angelägenheter. Yppas skiljaktighet vid besluts fattande, beräknas »rösterna på det sätt, att hvarje delägare åtnjuter en röst för hvarje fulla 100 R:dr »b:ko taxeringsvärde å den egendom, för hvilken talan föres. Vid alla omröstningar »gifver enkel röstpluralitet utslaget, med undantag för de fall, som i 8 och 20 §§. »omförmålas.

»Äro rösterna i andra frågor på bägge sidor lika många, gälle då den mening, »som ordinarie Pastorn i församlingen eller den, som pastoralvärden i hans ställe fö- »restår, bifaller, ehvad han uti Inrättningen är delägare eller icke. Vid sockenstämma »frånvarande ledamot får åtnöjas med hvad de närvarande inom gränserna af sin »behörighet besluta.

»§. 3. Uti den för Magasinsbyggnads uppförande och inredning samt för dess »årliga underhåll åtgående kostnad, äfvensom uti kostnaden för Magasinets förvaltning

»med alla dertill hörande utgifter skola intressenterne deltaga i samma mån, som de »äro pligtige att uti Magasinet göra spannmålsinsättningar.

»§. 4. Magasins-inrättningens ändamål är, att genom spannmålslån biträda Inrättningens delägare vid de tider och på det sätt, som här nedan omförmäles. För att »sätta Inrättningen i tillfälle att fullgöra detta dess åliggande, skall hvarje Inrättningens delägare, då dess inom socknen ägande eller innehafvande fasta egendom är i »afseende på allmänna bevillingen uppskattad till 100 R:dr b:ko eller derunder, årligen till Magasinet uti November månad på den dag, som af Magasins-styrelsen »gjord varder, aflemna kappar ren och strid spannmål, hälften råg och hälften »korn, samt för hvarje fulla 100 R:dr taxeringsvärde utöfver förstnämnde 100 R:dr »likaledes kappar spannmål af enahanda art och beskaffenhet, som i afseende derpå nyss är nämnt.

»§. 5. Den till Magasinet inlemade spannmål anses såsom Magasinet tillhörighet, »skiljd från insättarens ägande- och dispositionsrätt, samt må ej derifrån bortföras, »bortbytas, utlånas eller försäljas i annan ordning, än den, som uti detta Reglemente »föreskrives.

§. 6. Magasinet spannmålsförråd anses bestå af 2:ne särskilda fonder, kallade, »den ena den stora, och den andra den lilla fonden. Till den förra räknas delar »af Magasinet årliga intäkt och af de spannmålstillgångar, som genom en sådan in- »tägt tillkommit; hvaremot öfriga delen tillhör lilla fonden.

»§. 7. Nu kan så hända, att Magasinet spannmålstillgångar uppgå till tun- »nor, då må de i 4:de §. omnämnda spannmålsinsättningar upphöra, men komma i »den händelse, att fonden sedermera blifver af en eller annan orsak förminskad un- »der nämnde belopp, att åter vidtaga och fortgå tilldess samma belopp ånyo blifvit »upphunnet.

»§. 8. Stora fondens tillgångar komma ej att årligen utlånas, utan endast det år, som »näst efterföljer det, då missväxt på grödan inträffat. Andra Söndagen i Januari månad »hvarje år skall sockenstämma hållas, dervid röstägande delägare i Magasins-inrättningen, »utan öfrige socknemäns deltagande, böra bestämma, huruvida nästföregående årets skörd »må anses hafva utfallit så ofördelaktigt, att det är oundgängligt att Magasinet stora »fond, antingen till fondens hela belopp eller till större eller mindre del deraf, upp- »blåtes till utlåning. Beslut om en sådan utlåning kan likväl icke blifva gällande med »mindre, än att efter den i 2:dra §. bestämda röstberäkningsgrund minst $\frac{1}{2}$ af de rö- »ster, som i frågan blifvit aflemnade, till sådant beslut bidragit.

»§. 9. Nu är beslut om stora fondens utlåning, på sätt i 3:de §. nämnt är, »lagligen fattadt, då skall på grund af Magasinet räkenskaper uträkning göras, huru »mycket af det till utlåning bestämda spannmålsbeloppet belöper sig på hvarje af In-

»rättingens delägare, i mån af hans i följd af skedda spannmålsinsättningar uppkom-
 »na delaktighet deruti, hvilket belopp samma delägare hvar och en för sig må, om de så
 »åstunda, från Magasinet såsom lån uttaga emot aflemnande af, med vederhäftig bor-
 »gen försedda, skuldförbindelser, innefattande förpligtelse att fullgöra alla de uti detta
 »Reglemente för låns erhållande och betalande föreskrifne skyldigheter. Sådan spann-
 »målsuttagning må likväl ej ske annorlunda, än att hvarje låntagare erhåller $\frac{1}{2}$ i Fe-
 »bruari, $\frac{1}{4}$ i Mars, $\frac{1}{4}$ i April och $\frac{1}{4}$ i Maj månader af det honom tillkommande belopp.

»§. 10. Då den i Magasinet inlagda till stora fonden hörande, från ett före-
 »gående år förvarade, spannmål ej blifvit utlånad, bör densamma hvarje år, emot
 »spannmål af årets skörd, utbytas i November månad å dag, som dertill af Magasins-
 »styrelsen kungöres; Och bör för sådant ändamål hvarje Inrättingens delägare på den
 »kungjorda dagen till Magasinet aflemna så mycken spannmål af råg och korn, som
 »motsvarar hvad som af stora fondens tillgångar på honom efter gjord uträkning be-
 »löper, och sådant emot det att han i utbyte erhåller samma belopp af den i Ma-
 »gasinet förut befintliga spannmål.

»§. 11. Vid alla de i 4:de §. nämnde spannmåls-insättningar samt vid de ut-
 »byten, som i 10 §. omförmälas, äfvensom vid återbetalningen af låntagen spann-
 »mål, vare sig till stora eller lilla fonden, skall af den, som insättningen, utbytet
 »eller återbetalningen fullgör, till Magasinet, utöfver det aflemnade spannmålsbelop-
 »pet, erläggas kappar på hvarje aflemnad tunna spannmål, samt, då den spann-
 »mål, som aflemnas, ej uppgår till en tunna, ett i proportion derefter beräknadt qvan-
 »tum spannmål, för att betäcka den årliga intorkningen och den skillnad, som finnes
 »i beskaffenheten af den spannmål, som från Magasinet uttagits, och af den, som dit
 »inlemnas.

»§. 12. Den från stora fonden, på sätt i 9:de §. omförmäles, låntagne spann-
 »mål skall, med 2 kappars årlig ränta på tunnan, till Magasinet återgäldas uti den
 »näst efter låntagningsdagen inträffande November månad, på dag som dertill af Ma-
 »gasins-styrelsen kungöres.

»§. 13. Lilla fondens tillgångar komma att årligen utlånas. Dessa utlåningar
 »få ej ske tidigare hvarje år än uti April månad. Magasins-inrättingens delägare äro
 »i första rummet berättigade till låns erhållande, dernäst socknens medlemmar, och
 »derefter utom socknen boende personer. Inga lån må utlemnas annorlunda, än mot
 »sådana med vederhäftig borgen försedda förbindelser, som innehålla låntagarens för-
 »pligtelse att fullgöra alla de skyldigheter, som i detta Reglemente föreskrifvas för
 »låns erhållande och betalande; och må icke något lån vara mindre än $\frac{1}{4}$ tunna samt
 »icke större än två tunnor. De, som åstunda lån, böra hos Magasins-styrelsen upp-
 »gifva beloppet deraf före den 1 Februari hvarje år. Finnes det då, att lilla fondens

»tillgångar ej förslå till alla de sökta lånen, äge Pastor i församlingen att, i samråd med Magasins-styrelsen, och med iakttagande af den här ofvan stadgade ordning, bestämma huru stort lån hvarje sökande må bekomma. Finnas ej så många länsökande, att alla lilla fondens tillgångar kunna till dertill i första och andra rummet berättigade personer utlånas, då må lån till en eller flere personer utlemnas till hvilket quantum som helst.

»§. 14. Den från lilla fonden låntagna spannmål skall återgäldas med 2 kapars årlig ränta på samma sätt, som om lån från stora fonden i 12:te §. sagdt är.

»§. 15. Till Magasins-inrättningens vård och förvaltning utses af delägarne på sockenstämma, som årligen hålles i slutet af September månad, 3:ne af Inrättningens delägare, som äro hemmansägare och kände såsom vederhäftige för hvad de såsom Magasins-föreståndare kunna komma att hafva om händer. Desse föreståndare, som årligen ombytas, derest ej annorlunda öfverenskomes, åligger:

a) att vid tillträdet af sin befattning, som sker hvarje år den 1 Oktober, låta till sig inventera den spannmålsbehållning, som i Magasinet kan finnas, äfvensom Magasins-inrättningens öfriga tillhörigheter;

b) att till Pastor i församlingen genast efter inventeringen aflemna ett exemplar af inventerings-instrumentet;

c) att, om något vid en sådan inventering af Magasins-inrättningens tillgångar och tillhörigheter skulle saknas, derpå till Pastor ofördröjligen aflemna skriftelig uppgift;

d) att noga vårda hvad de vid inventeringen emottagit;

e) att uti en i kyrkans sakristia insatt kassakista, hvartill böra finnas 3:ne olika lås, hvars särskilda nycklar innehafvas en af hvardera föreståndarne, förvara Magasins-inrättningens penningar, fordringsbevis och andra handlingar;

f) att öfver Magasinet spannmåls-intägt och utgift föra ordentliga räkenskaper, äfvensom öfver Inrättningens öfriga inkomster och utgifter;

g) att emottaga och qvittera skeende spannmåls-insättningar samt utlemna och vindrifva spannmålslån, äfvensom infordra utöfver bestämda tiden uteblifna spannmåls-insättningar;

h) att vårda sig om Magasinsbyggnaden, låta afhjelpa derå tillfälligtvis uppkomna mindre skador, samt, då den tarfvar större reparationer, sådant anmäla hos församlingens Pastor, som har att Inrättningens röstägande delägare till sockenstämma kalla, för att i ämnet höras och besluta de åtgärder, som kunna anses erforderlige;

i) att ombesörja verkställighet af de beslut, som Inrättningens delägare fattat i den ordning, som detta Reglemente föreskrifver;

»k) att bevaka, indrifva och uppbära Inrättningens fordringar samt på Inrättningens bekostnad utföra dess lagsökningar och rättegångar;

»l) att upprätta och låta tillstålla hvarje Inrättningens delägare ordentlig debetseedel öfver den honom eller henne till Magasinet åliggande spannmåls-insättning en månad innan tiden till en sådan insättning inträffar;

»m) att efter den 1 December och före den 15 i samma månad till Pastor i församlingen aflemna förteckning på dem af Inrättningens delägare, som kunna hafva underlåtit att fullgöra den dem åliggande spannmålsinsättnings-skyldighet, hvilken förteckning jemväl bör upptaga, huru stort belopp i spannmål insättningsresten för hvar och en af samma delägare utgör, samt

»n) före den 15 påföljande Januari likaledes till Pastor aflemna uppgift på de åtgärder, som till resternes och andre fordringars indrifvande blifvit vidtagne; ägande Pastor, om skäl förefinnes, att vid de i denna §. omnämnde förteckningar och uppgifter göra anmärkningar samt, derest de ej leda till åsyftad verkan, kalla Inrättningens delägare till socknestämman, för vidtagande af de åtgärder, som kunna finnas nödiga.

»§. 16. Den som till Magasins-föreståndare vald blifvit, må ej afsäga sig denna befattning, med mindre än att han är 60 år gammal, i Kongl. Maj:ts och Kronans eller annan allmän tjenst antagen, eller hindrad af annat förfall, som för lagligt hållas må.

»§. 17. Magasins-föreståndare, som icke fullgör de honom, till följd af detta Reglemente, åliggande skyldigheter, må af socknestämmans röstägande ledamöter vid socknestämman från sin befattning skiljas; och vare sådan föreståndare pligtig att till den, som hans syssломål bestrider, skälig ersättning gifva.

»§. 18. När Magasins-föreståndaren antingen af den anledning, som i 17 §. omförmäles eller vid förvaltningsårets slut från sin befattning asträder, vare han pligtig att, i förra fallet genast, och i sednare händelsen före den 1 Oktober, från sig till efterträdaren aflemna och låta inventera hvad han af Magasinets tillhörigheter omhänder haft; Vare dessutom skyldig att, inom En månad efter det han sin befattning aflemnat, afgifva till Pastor i församlingen fullständig redo och räkning öfver sin förvaltning med alla tillhörande handlingar; ägande föreståndarne att i räkenskaperna aföra kappar på hvarje under förvaltningsårets lopp på Magasinet intagen tunna spannmål och sådant till ersättning för afdamning, intorkning och förvaltningsbesvär. Finnes öfvermål, tillkommer hälften deraf föreståndarne och andra hälften Magasinets lilla fond.

»Pastor har, sedan räkenskaperna till honom inkommit, att kalla Inrättningens samtliga delägare till socknestämman, hvilka sednare dervid äga att utse 2:ne för sak-

»kunskap och beskedlighet kände personer att, så skyndsamt som ske kan, granska »den allemnade redogörelsen, inventera behållningen och deröfver inkomma med utlä- »tande till delägarne, som vid ytterligare socknestämman må antingen lemna förestån- »darne decharge för deras förvaltning, eller ock vidtaga annan af omständigheterna på- »kallad åtgärd.

»§. 19. Föreståndare, som, genom försummelse, vanvård eller uppsåtlig för- »skingring af hvad honom är ombetrodt, sin pligt eftersätter, godtgöra skadan och »vare derjemte underkastad det ansvar, som för slikt förfarande i allmän lag be- »stämdt är.

»§. 20. Detta Reglemente må ej ändras med mindre än att två tredjedelar af »Inrättningens röstägande ledamöter vid socknestämman sådant beslutat och Konungens »Befallningshafvande dertill bifall lemnat.»

Ehuru jag i detta, länets samtliga landsförsamlingar delgifna, Förslag till Sockne- Magasins-Reglemente icke lemnat utan afseende den hos socknemenigheterna i allmän- het försporda önskan, att under alla år, således äfven efter en god skörd, draga ränte- vinst af Magasinets spannmålsfond, hafva de i förslaget uppställde hufvudgrunder ännu icke blifvit inom någon församling antagna; men då det i allmänhet fordras län- gre tid innan allmogen kommer till stadgad öfvertygelse om nyttan eller behöfvet af förändringar i häfdvunna förhållanden och jag dessutom har anledning att antaga, att man redan inom åtskilliga socknar, troligen till följd af de bekymmer, som missväx- terna vållat, börjat att betvilla ändamålsenligheten af de hittills befintliga Magasins- inrättningarne; så torde skäl vara till den förmodan, att dessa inrättningar framdeles varda ordnade på ett med deras rätta ändamål mera öfverensstämmande sätt; helst det i sådant afseende af mig uppgjorda förslag blifvit med bifall omfattadt af flere pastorer och innehafvare af större jordpossessioner.

Boskapskötseln. Det i sednaste underdåniga Femårsberättelsen omnämnda för- hållande med denna näring har icke undergått några väsendtliga förändringar. Den fortfar att utgöra en mera hufvudsaklig näringsgren i skogstrakterna, der ymnigare tillgång finnes på mulbete och naturlig äng, hvaremot den i allmänhet, om icke för- summas, åtminstone föga mer än till nödortft idkas på slättlandet, der jordbrukarens låg och omtanka synas vara rigtade mera på den öppna åkerjordens utvidgning, i ändamål att uppdrifva sädes- och potatesafkastningen, än på en förbättrad ängskultur och på en ökad ladugård. Från dessa allmänna förhållanden förete sig likväl många undantag, och de förredömen, som vid större jordbruk lemnats i afseende på jordens indelning i vaxelbruk med beräkning af betydlig produktion af klöfver, timotej och andra foderväxter, synas också allt mer och mer vinna efterföljd å mindre gårdar. Åtskillige possessionater hafva från utlandet införskrifvit boskapskreatur af berömda

racar, i hvilket afseende bör nämnas, att Kammarherren Baron A. Raab för 2 år sedan lät från Jutland till sin egendom Ryssbylund hemta en stam af 30 kor och 2 tjurar.

Enligt de till Femårsberättelserna hörande tabeller, har antalet af de å landet i detta län, under sednast förlutna tre quinquennier, underhållna kreatur varit följande:

	Åren 1832—36.	1837—41.	1842—46.
Hästar	21,997.	20,642.	22,258.
Oxar	23,684.	24,817.	27,239.
Kor	55,862.	56,704.	55,498.
Ungboskap	29,749.	29,352.	29,463.
Får	92,937.	86,117.	86,681.
Svin	30,579.	31,732.	30,810.
Getter	1,004.	558.	747.

Ehuru äfven i afseende på dessa siffror torde gälla hvad jag ofvanföre, i fråga om utsäde och skörd af spannmål och potates, haft nåden i underdånighet anföra om svårigheten att i dylika omständigheter erhålla fullt tillförlitliga uppgifter, torde likväl kunna antagas, att de beräknade antalen af kreatur komma verkliga förhållandet temligen nära, hvilket jag slutar af det resultat, som uppkommer vid en jemn uppdelning på länets 3,365 hemman,

deraf på hvart och ett då skulle belöpa: 6 à 7 hästar,

omkring 7 oxar,

„ 14 kor,

„ 8 ungnöt,

„ 26 får

och „ 9 svin;

och torde i allmänhet icke kunna beräknas, att ett större antal af dessa kreatur på ett hemman i detta län underhålles, fastän förhållandet naturligtvis är i vissa trakter mycket olika.

Priset på ladugårdseffekter, så vidt det kunnat utrönas genom medelberäkning efter de årliga markegångstaxorna, har under de två sednast förlutna quinquennierna förhållit sig som följer:

	Åren 1837—41.	1842—46.
Ett Lisp:d Smör B:ko	5: 6. —	5: 4. 10.
Ett „ Ost	2: 33. —	2: 30. 5.
Ett „ Fläsk	3: 20. —	3: 1. 7.
Ett „ Torrt Kött	2: 8. 4.	1: 35. 2.
Ett „ Talg	5: 22. —	4: 27. 2.

	Åren 1837—41.	1842—46.
En laggild Oxe om 15 Lisp:d . B:ko	53: — —	25: 16. —
En Ko	23: 29. —	17: 17. 8.
Ett Svin	11: 9. —	9: 28. 10.
Ett Får	3: 5. —	2: 27. 3.
Ett Lamm	1: 29. —	1: 13. 8.

Vid jemförelse emellan de medelmarkegångspris, hvilka sålunda varit å lädugårdsprodukter gångbara under dessa två särskilda tidrymder, skulle man komma till den slutsats, att sådana produkter under sednaste quinquennium betydligt fallit i pris. Så har dock icke varit verkliga förhållandet. De gångbara prisen på kött, smör och andra viktualier hafva snarare stigit synnerligast under missväxtåren, då sädens och potatisens dyrhet föranledt ett allmännare och vidsträcktare begagnande af förstnämnde slags födoämnen.

Hästafveln fortfar att i allmänhet förkofras, särdeles på Öland, hvarest finnes ett för hästar synnerligen tjenligt bete, och der man äfven lättast är i tillfälle att draga fördel af Ottenby stuteri.

Vid detta stuteri hafva under nedannämnde år hållits följande antal äldre och yngre hästar, nämligen:

År	Hingstar.	Moderston.	Unghingstar.	Ungston.	Föl.	S:a äldre och yngre Hästar.
År 1842	8.	54.	59.	68.	39.	228.
„ 1843	10.	57.	56.	59.	45.	227.
„ 1844	9.	57.	37.	44.	50.	197.
„ 1845	6.	55.	38.	51.	44.	194.
„ 1846	7.	47.	39.	50.	27.	170.
„ 1847	5.	40.	44.	55.	31.	175.
eller i medeltal årl. ungefär	8.	51.	46.	55.	39.	199.

Af stuteriets hingstar betäcktes:

År 1842	177	främmande ston,
„ 1843	144	„ „
„ 1844	98	„ „
„ 1845	111	„ „
„ 1846	193	„ „
och „ 1847	109	„ „
eller i medeltal årligen	139	„ „

Från stuteriet såldes:

År 1842	40 hästar,
„ 1843	33 „
„ 1844	29 „
„ 1845	41 „
„ 1846	33 „
och „ 1847	32 „

eller i medeltal årligen 34 hästar, deraf största delen 3 à 4 år gamla hingstar och ston.

Ofvannämnde stuteri är anlagdt å kungsgården Ottenby, hvarest, i förening med ett stort jordbruk, äfven finnas ett holländeri och ett schäferi; och jag vill icke neka mig tillfredsställelsen att här i underdånighet omnämna, hvad både det allmänna omdömet i orten och mina egna iakttagelser bekräfta, att så väl besagde inrättningar, som ock det vidlyftiga och väl ordnade landtbruket vid Ottenby, fortfarande under den der anställde nitiske stuterichefen handhafvas på ett sätt, som icke allenast synes lända statsverket till gagn, utan äfven lemna orten en nyttig föresyn i jordbruk och kreatursskötsel.

Försäljning af hästar från Ottenby stuteri sker årligen hvarje höst genom öppen auktion. En stor del af de sålda hästarne har användts såsom remonter vid det värfvade kavalleriet, och äfven vid de indelta kavalleri-regementerna finnas flera squadronshingstar, som blifvit inköpte vid Ottenby. Från stuteriet utsändas hvarje vår några beskällare till olika trakter af länet, hvilken åtgärd redan börjat visa en ganska märkbar inflytelse på hästafvelns förbättrande.

Priset på hästar har sedan några år betydligt stigit. En god och ung arbetshäst af den här vanliga höjd, 2 alnar 5 à 6 tum, gällde för 8 à 10 år tillbaka i allmänhet högst 100 R:dr R:gs, men kan nu antagas hafva ett saluvärde af 133½ à 166½ R:dr samma mynt. Större vagns- eller remonthästar hafva icke i samma mån stigit i pris.

Färafveln. Endast på några få större egendomar finnas betydligare hjordar af ädlare får-racer.

Det största schäferiet i länet är det vid Ottenby, hvarest under nedannämnde år funnos följande antal äldre och yngre fårkreatur, nämligen:

	Baggar.	Tackor.	Hamlar.	Års-lamm.	Lamm.	Summa.
År 1842	4.	271.	184.	75.	88.	622.
„ 1843	5.	237.	181.	81.	114.	616.
„ 1844	2.	200.	154.	66.	150.	552.
„ 1845	1.	175.	122.	87.	108.	495.
„ 1846	18.	155.	116.	99.	150.	518.
„ 1847	8.	151.	154.	97.	153.	525.
eller i medeltal årligen	6.	195.	152.	84.	117.	554.

Såsom jag i sednaste underdåniga Femårsberättelsen haft nåden omförmäla, är det endast på Öland som fårafveln är af någon allmännare betydighet eller idkas med beräkning på försäljning af de produkter, som deraf uppkomma, och hvilka produkter, utom fårkött, som vanligen afyttras här vid Calmar, hufvudsakligen utgöras af strumpor, vadmal, täcken och hvarjehanda andra ylleväfnader.

Till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordnande utdelas årligen vid höstmarknaderna i Borgholm och vid Fröbygårda premier till de hemmansinnehafvare bland allmogen, som uppvisa de största och ullrikaste fåren. Dessa belöningar föranleda en för ifrågavarande näringsgren ganska nyttig täflan i omsorgerna att icke allenast förbättra racen, utan ock uppföda och underhålla kreaturen på ett sätt, som befordrar deras växt och trefnad. I förstnämnde afseende torde icke blifva utan inflytelse den omständighet, att allmogen under de sednare åren börjat att mera än tillföre inköpa stamdjur på de fårauktioner, som årligen hållas vid Ottenby schäferi.

Sedan jag under den 9 October 1845 hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anmält hurusom de, till följd af Kongl. Cirkulärbrevet den 19 Junii 1830, inom detta län träffade och af Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 28 December 1832 hufvudsakligen fastställda öfverenskommelser i afseende på åtgärder till rofdjurens utödande icke åstadkommit någon förminskning af dessa djur, hvilka, enligt på socknestämmor afgifna upplysningar, under loppet af åren 1841 och 1842 inom detta län dödat kreatur till ett sammanräknadt värde af 29,319 R:dr b:ko; hvarför jag underdånigst hemställt om vidtagande af andra mera kraftiga och verksamma åtgärder i berörde hänseende; så och efter det chefen för Kongl. Skogs-Institutet i ämnet aflemnat underdånigt yttrande samt jag på Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning med ytterligare underdånigt utlåtande inkommit, har frågan blifvit af Eders Kongl. Maj:t i nåder remitterad till länets jordbrukande invånares hörande; Och hafva, vid en i detta ändamål den 18 Mars 1846 härstädes inför mig hållen allmän sammankomst, de fleste sockneombuden förenat sig om en så lydande öfverenskommelse:

”1:o För ung eller gammal varg, varglo eller räf, som inom länets fasta land ”skjutes eller annorlunda dödas från och med innevarande års början, utbetalas i

"skottpenningar eller premier för varg 20 R:dr, för varglo 10 R:dr och för räf 2 R:dr, allt banko, utan afseende derpå, om djuret fälles vid eller utom skallgång.

"2:o Den, som efter nämnde tid fallt rofdjur och önskar att därför erhålla skottpenningar, vare skyldig att, förrän skinnets aftages, uppvisa djuret för två bofaste personer inom socknen, af hvilka åtminstone den ene bör vara socknenämndsledamot, nämndeman eller byordningsman, och taga af dem bevis när och huru djuret blifvit dödadt, att det oflådt är för betygsgifvarne uppvisadt, och att de afklippt det ena örat af djuret, hvarefter, sedan betyget blifvit försedt med Pastors-embetets intygande derom, att underskrifterna å betyget igenkännas vara egenhändiga och att de personer, som utgifvit detsamma, äro välkände och trovärdige, anmälan må hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande göras om skottpenningarnes utfående, dervid bör uppvisas ej allenast föreskrifna betyg, utan äfven det dödade djurets skinn, af hvilket Kongl. Maj:ts Befallningshafvande då låter bortskära det andra örat.

"3:o För att bereda medel till de beslutna skottpenningarnes utbetalande åtaga sig hemmansinnehafvare å fasta landet af länet en deremot svarande afgift af hvarje hemman, hvilken afgift för första året utgår till visst öfverenskommet belopp, tolf skillingar banko af hvarje förmedladt hemman och i förhållande dertill af mindre hemmansdelar, men sedermera uttaxeras efter hvad behöfvat finnes föranleda.

"4:o Första årets afgift debiteras å debetsedlarne nästa höst och uppbäres samt levereras till landtränteriet i sammanhang med kronouppbörd.

"5:o Skottpenningar utanordnas icke förrän medel dertill på nämnde sätt till tränteriet inkommit.

"6:o I den mån, som de influtne afgifterne skulle befinnas otillräcklige åt alla, som styrka sig vara berättigade till skottpenningars erhållande, måste de, som dertill sist anmält sig, afbida tiden för näst derpå inflytande uppbörd.

"7:o De till nästa års pröfnings-kommitté inkommande ledamöter från landet å Smålandssidan af länet verkställa granskning af räkningen öfver då utanordnade skottpenningar med dertill hörande verifikationer, samt bestämma, efter jemförelse af hvad dertill blifvit utbetaldt, beloppet af den summa, som för det följande året bör uttaxeras, med utsättande af jemnt skillingtal af den afgift, som till åstadkommande af det nödigt ansedda beloppet bör å hvarje helt hemman debiteras.

"8:o På samma sätt förfares sedermera hvarje år, intilldess annorlunda kan beslutas; Och bör, efter verkställd granskning, kungörelse i länet utfärdas om den då för kommande året beslutna afgift, hvilken alltid införes å kronodebetsedlarne och uppbäres i sammanhang med kronoräntorna.

"9:o Vid räkningens årliga granskning vare det obetaget för dertill valde sockneombud eller enskilde hemmans-innehafvare att komma tillstådes.

"10:o Räkningen öfver utbetalde skottpenningar avslutas den 1 Maj, så att året "räknas från och med den 1 Maj till och med den 30 April; dock utbetalas skottpenningar äfven efter den 1 Maj, i den mån influtne afgifter för förra året dertill "förlå, med skyldighet för de premieberättigade att, när brist i länets dertill afsedda "kassa uppstår, vänta med liquids erhållande till nästa uppbörd."

Genom nådigt Bref den 2 Mars 1847 har Eders Kongl. Maj:ts behagat fastställa denna öfverenskommelse, med nådigt förklarande tillika dels att uppvisandet af dödad rofdjurs skinn må under vissa vilkor få äga rum inför socknestämma eller häradsrätt i orten och dels att befrielse från byggnad och underhållande af varggårdar och varggropar må tillgodokomma äfven de socknar, hvilka, ehuru de icke velat ansluta sig till öfverenskommelsen om gemensam jagtkassa, likväl åtagit sig att socknevis betala skottpenningar till enahanda belopp, som ofvan omförmäles, hvaremot de socknar, som icke ville, på någotdera af nu nämnde sätt, till förhöjda skottpenningar bidra, skulle af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillförbindas att noggrant fullgöra hvad i allmänna lagen är om varggård och varggrop stadgad.

Sedermåra hafva alla församlingar på länets fasta land ingått i den gemensamma jagtkasseföreningen, med undantag endast af sju socknar, som beslutat att hyar för sig, efter den i nåder fastställda beräkningen, af egna medel, betala skottpenningar för de rofdjur, som inom socknens gränser dödas.

Skogarne i detta län bestå hufvudsakligen af furu och gran. På de flesta trakter finnes väl äfven mer och mindre ymnig tillgång på hvarjehanda slags löfträd, bland hvilka oftast förekomma björk, al, asp, ek och hassel, samt mera sparsamt lind, lönn, bok, oxel, ask, rönn m. fl.; men med undantag af den försäljning, som från åtskilliga delar af länet äger rum, af ekvirke till skeppsbyggerierna jemte ekstäf och björkved till hamnarne, städerna och Öland, användes löfskogen i allmänhet endast till innehafvarens husbehof af bränsle och slöjdvirke. Barrskogen deremot lemnar i många och vidsträckt trakter så väsendtliga medel till invånarnes bergning, att skogshandteringen der med jordbruket och boskapsskötseln täflar om företrädet såsom hufvudnäring.

Trädens fällning och aptering till balkar, sparrar eller sågstockar, de sednares forsling till sågqvarnarne, der de försågas till bräder eller plankor, samt de sålunda beredda produkternas nedtransporterande till städerna, köpingarne eller hamnarne, hvarest köpmännen eller deras ombud uppköpa dem, till afskeppning, hufvudsakligen utom riket, erfordra naturligtvis mycket arbete och mycken tidspillan, synnerligast då, såsom oftast är händelsen, afverkningsorten ligger flera mil aflägsse från stapelorten; Men icke destomindre synes denna näring bedrifvas med en år ifrån år ökad ifver, under det att de närmast hafskusten belägna skogarne synbarligen allt mera och

mera uttömmas och skogsprodukternes forsling i följd deraf blifver allt längre och längre.

Länets utskeppning af sådana produkter har, på sätt jag nedanföre kommer att i underdånighet ådagalägga, under nu ifrågavarande sex år stigit i en förvånande grad; och om man redan förut trodde sig äga giltiga skäl till fruktan, att skogarnes starka afverkning omsider kunde leda dertill, att länet komme att sakna skog till eget behof, så borde det sedermera inträffade förhållandet gifva en ökad anledning till farhåga i detta afseende; men härvid bör dock i betraktande tagas, att en icke så obetydlig del af de från detta län exporterade trävaror hemtas från angränsande trakter af Jönköpings och Kronobergs län, att skogarne i Calmar län, sammanräknade med de närmast belägne inom besagda 2 län, ännu upptaga ganska stora vidder, sannolikt öfverstigande 30 qvadratmil, och att barrskogen i dessa trakter har en stor förmåga af återväxt. För närvarande och så länge jordbruket i skogstrakterne fortfar att endast till yttersta nöd torft bedrifvas, kunna deras invånare icke umbära de inkomster, som skogshandteringen dem bereder, och hvilka inkomster under sednare åren måhända ökats dels genom en större afverkning och dels genom förhöjning af skogsprodukternes salupris; och om äfven, å ena sidan, kan sägas, att skogen är att anse såsom ett kapital, lemnande en viss årlig afkastning, hvilken icke för något år bör öfverskridas, så vida man icke, till mehn för framtiden, vill se kapitalvärdet förminskadt; så förekommer deremot, å den andra sidan, att den med skog beväxta marken icke sällan är af den beskaffenhet, att densamma, sedan skogen är undanröjd, kan med fördel användas till åker eller äng och i sådan egenskap sannolikt gifva en vida större årlig afkastning, än hvad den förut derå växande skogen kunde lemna. Om det således än vore att befara, att den tilltagande trävaru-exporten och den lockelse till ökad produktion, som, i bredd dermed, genom prisstegring blifvit åstadkommen, skulle, under fortfarande enahanda förhållanden, leda till en så stark afverkning, att skogarne inom flera trakter småningom blefve nästan alldeles utblottade på större träd; så måste dessa traktors inbyggare, i samma mån som skogarne icke längre beredde dem någon väsentlig inkomst, vara betänkte på andra medel till sin bergning, hvilka medel otvifvelaktigt komme att företrädesvis sökas i ett utvidgadt jordbruk i förening med boskapsskötsel och andra vanliga landtmannanäringar. I allt fall torde med säkerhet kunna antagas, att, hvad länets fasta land angår, brist på skog till husbehof icke kommer att inträffa, åtminstone icke ännu på flera mansåldrar, hvarförinnan kommunikationerna torde hafva blifvit så förbättrade, att skogsprodukter med mindre svårighet, än som nu äger rum, kunna forslas till ställen, der sådana saknas.

Från Sjö tullskamrarne i Calmar och Westervik jemte Tull-inspektionerne å köpingarne har jag infordrat uppgifter rörande exporten af de vanligast förekommande slag af skogsprodukter, och vid sammanräkning af dessa uppgifter har förhållandet befunnits vara följande:

Exporten af Skogsprodukter till utrikes orter:

År.	Bräder och Plankor.	Bjelkar, Spar- rar, Spiror och Ekvirkespjeser.	Ek- och Bokstäf.	Bark af Ek och andra trädslag.	Tjära och Beck.
	Tolfter.	Stycken.	Stycken.	Tunnor.	Tunnor.
1842	122,531	37,318	590,019	918	1,493
1843	129,130	21,851	769,800	1,935	1,149
1844	154,422	37,499	1,009,663	1,775	987
1845	225,963	38,119	920,476	2,511	915
1846	221,397	64,613	798,563	3,313	1,865
1847	174,891	82,359	787,512	4,201	2,212
S:a för alla sex åren	1,028,334	281,759	4,876,033	14,653	8,621
eller i medeltal årligen	171,389	46,960	812,672	2,442	1,437
Under nästföretgånga quinquennium utgjor- de denna exports årlig- ga medeltal	126,495	32,101	461,992	1,545	1,469
En skillnad harsåledes uppkommit af	+ 44,894	+ 14,859	+ 350,680	+ 897	— 52

Exporten till inrikes orter utom länet har utgjort:

År.	Bräder och Plankor.	Bjelkar, Spar- rar och Ek- virkespjeser.	Ek- och Bokstäf.	Bark.	Tjära och Beck.	Ved.
	Tolfter.	Stycken.	Stycken.	Tunnor.	Tunnor.	Famnar.
1842	39,134	15,750	397,150	31,798	104	5,492
1843	45,463	12,032	391,240	23,793	70	2,275
1844	45,661	14,103	233,400	15,336	4	2,449
1845	38,432	15,787	89,592	14,715	4	2,407
1846	61,498	24,812	105,780	18,037	19	2,552
1847	85,753	22,376	220,180	20,079	17	3,551
S:a för alla sex åren	315,941	104,860	1,437,342	123,758	218	18,726
eller i medeltal årligen	52,657	17,477	239,557	20,626	36	3,121
Under förra quinquen- niet beräknades i me- deltal.	35,675	11,661	164,516	17,724	30	3,324
Skillnaden utgör . . .	+16,982	+ 5,816	+ 75,041	+2,902	+ 6	- 203

Dessa siffror, huru betydliga de än synas vara, angifva likväl icke på långt när hela exporten af skogsprodukter, ty dels finnas här icke upptagna åtskilliga slag af trävaror, såsom t. ex. läkten, årämnena, tränaglar och så kallade sleepers, ett slags trädstockar, deraf under de sednaste åren flera skeppsladdningar skickats till England, för att der användas till underlag för jernbanor, och dels kan antagas att betydliga kvantiteter ved och andra skogseffekter från detta län årligen både land- och sjöväg af-föras till angränsande trakter af andra län, utan att tullförpassningar derå tagas och således utan att anmärkas i tulljournalerna.

Såsom jag ofvanföre i underdånighet omförmält, har priset å de flesta trävaror under de sednare sex åren icke obetydligt stigit; och om man vill uppgöra en beräkning af det värde, hvartill ofvanuppgifna medelbelopp af de under ett år dels till utlandet och dels till inrikes orter utom länet exporterade skogseffekter blifvit från producentens hand försålde; så förmodar jag att man, utan fara för öfverdrift, kunde upptaga följande medelpris:

224,046	tolfter Plankor och Bräder à 4 R:dr . B:ko	896,184: — —
64,437	stycken Balkar och Sparrar à 1½ R:dr . . .	85,916: — —
1,052,229	„ Ek- och Bokstäf à 1½ sk.	29,228: 28. —
23,069	tunnor Bark à 40 sk.	19,223: 16. —
1,473	„ Tjära och Beck à 6 R:dr	8,838: — —
3,121	famnar Ved à 2½ R:dr	7,282: 16. —
eller tillsammans		<u>1,046,672: 12. —</u>

och då under quinquenniet 1837—41 värdet af ett års trävaru-export beräknades till endast 605,853: 40. 3.
 så visar det sig, att försäljning af skogsprodukter till export från detta län sedermera vunnit en tillökning, som, för år räknadt, utgör icke mindre än 440,818: 19. 9.

Inom länet finnas tre allmänna skogar, nämligen Böda kronopark vid norra udden af Öland, Handbörds häradsallmänning i Långemåla och Norra Möre häradsallmänning i Förlösa socken. Angående hushållningen med dessa skogar får jag, med ledning dels af de ifrån länets jägmästare inkomna uppgifter och dels af andra, här förvarade handlingar, underdånigst afgifva följande berättelse:

Uppå min underdåniga framställning om svårigheterna att freda Böda kronopark från de betydliga åverkningar, som derå föröfvas, har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 15 Juli 1845 täckts förordna: att hvar och en af de å parken anställde fyra underjägare, mot skyldighet att vara beriden, får, utom förut anslagen lön, uppbära ett lika belopp eller 100 R:dr banko årligen till inköp och utfodring af häst: att tvänne plantörer, den ena för Byrums och den andra för Gran-kulla flygsandsfält, skola tills vidare å parken antagas emot åtnjutande af 200 R:dr banko hvardera i årligt arfvode och med skyldighet att i bevakningen å kronoparken deltaga, när och hvarest de dertill beordras, samt att enahanda böter och ansvar, som för åverkan å flygsandsfälten inom Malmöhus och Hallands län blifvit genom Kongl. Brefven den 2 Maj 1826 och den 17 Januari 1827 bestämda, äfven böra i afscende å flygsandsfälten å Böda kronopark tillämpas; hvarjemte Eders Kongl. Maj:t till mitt underdåniga förslag att inköpa och med parken förena de inom dess yttre gränser eller derinvid belägna, enskilde personer tillhöriga hemman, funnit lämpligt i så måtto lemna nådigt bifall, som Eders Kongl. Maj:t, genom högstberörde nådiga Bref, behagat anbefalla mig att om inköp af de hemman, hvilka, i följd af deras läge, äro för kronoparkens noggranna bevakning mest hinderliga, med ägarne deraf träffa öfverenskommelse; hörande likväl de kontrakter, som i följd häraf kunna uppgöras, innan de blifva gällande underställas Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Den förbättring i underjägarne lönevilkor, som sålunda blifvit i nåder medgifven, har, i förening med det biträde vid bevakningen å parken, som lemnas af de der anställde plantörerne, enligt hvad jägmästaren till mig inberättat, verkat till en betydlig minskning af åverkningarne, under det att de lagförde åverkarnes antal likväl tilltagit, hvilket förhållande synes förutsätta ett ökad nit hos den bevakande tjänstemannapersonalen.

Till underdånig åtlydnad af hvad Eders Kongl. Maj:t i nåder befallt i afseende på inköp af de hemman, hvilkas belägenhet hindrar kronoparkens noggranna bevakning, har jag från vederbörande infordrat förteckningar å dessa hemman jemte så noggranna uppgifter, som möjligt, angående deras beskaffenhet till ägor, häfd och byggnader, samt deras värde, så väl efter bevillnings-taxeringen, som ock efter beräkning af de i orten gångbara salupris. Vid insamlande af dessa upplysningar har jag varit biträdd af ortens domare, kronofogde, kyrkoherde och länsman, hvilka, efter noggrann undersökning samt med ledning af uppgifter från provins-landtmäteri-kon托ret, värderat ifrågavarande hemman; och har det visat sig, att de hemman, som dels ligga alldeles inom kronoparkens yttre gränser samt dels med sina ägor inskjuta i parken, alla ägande rätt att begagna vägar och stigar öfver parken, tillsammans utgöra 34 mantal, förmedlade till 16½, att åboerne derå utgöra ett antal af 124, att hemmanens sammanräknade taxeringsvärde uppgår till 41,236 R:dr, men att värderingsmännen uppskattat det verkliga värdet till 110,600 R:dr b:ko. Den 8 Oktober 1846 höll jag på stället en sammankomst med dessa hemmans innehafvare, dervid likväl, i anseende till deras alltför högt uppstegrade anspråk, ingenting kunde för ändamålet uträttas; men sedermera hafva åboerne å några af hemmanen anmält sig hågade att sälja sina hemmansdelar på någorlunda antagliga vilkor, derom underhandling nu pågår. Så mycket är emedlertid vunnet, att jag nu äger en, så vidt möjligt är, tillförlitlig grund för bedömandet af skeende försäljningsanbuds antaglighet; och anledning saknas icke till den förmodan, att de fleste af ifrågavarande hemmans åboer snart nog torde omfatta tillfället att få till kronan försälja deras hemman. Otvifvelaktigt är också, att ett sådant inköp, i den mån det kunde omfatta alla de hemman, hvilkas läge synnerligast försvårar parkens bevakning, skulle vara af en stor nytta för denna kronopark och bereda tillfälle att med tiden göra den till en af de yppersta skogar i södra delen af riket.

Kubikinnehållet af de skogseffekter, som under sistförflutna sex skogsår blifvit å Böda kronopark afverkade, samt den inkomst i penningar, som skogsplanteringskassan deraf njutit, visas af följande summariska förteckning:

Skogs-år.	Beviljade utsyningar.		För Parkens eget behof använde.	Genom auktioner försålde Skogseffekter.	Summor.	Influtne Penningar.		
	Ved.	Byggnadsvirke.				Banko.		
	Kubikfot.	Kubikfot.	Kubikfot.	Kubikfot.	Kubikfot.	R:dr	sk.	r.
18 $\frac{12}{13}$	62,079	—	10,426	28,500	101,005	1,114	20	3
18 $\frac{13}{14}$	64,297	4,825	33,245	41,718	144,085	1,361	8	7
18 $\frac{14}{15}$	60,637	2,165	16,573	37,493	116,868	1,163	35	7
18 $\frac{15}{16}$	54,458	—	5,530	97,886	157,874	1,873	15	6
18 $\frac{16}{17}$	60,486	12,450	11,294	173,336	257,566	1,990	13	10
18 $\frac{17}{18}$	59,894	2,220	10,462	129,116	201,692	2,296	34	2
Under alla sex åren influtit:								
för mulbete . .	—	—	—	—	—	339	14	9
för försåld tjära	—	—	—	—	—	33	21	—
Summa	361,851	21,660	87,530	508,049	979,090	10,172	19	8
eller i medeltal årligen. .	60,308	3,610	14,588	84,675	163,182	1,695	19	3

Afverknigen har således varit något större, än under quinquenniet 1837—41, då den i medeltal utgjorde årligen 133,702 kubikfot; men skogsplanteringskassans inkomster under sednare tiden visa deremot en minskning i årligt medeltal från 1,756 R:dr 28 sk. till 1,695 R:dr 19 sk. 3 rst b:ko, hvilken minskning hufvudsakligen uppkommit derigenom, att under de sednare sex åren ganska betydliga kvantiteter skogseffekter måst användas till byggnader och hägnader å parken. För de 383,511 kubikfot ved och byggnadsvirke, som under dessa sex år blifvit utsynte åt ortens invånare, har till skogsplanteringskassan icke influtit mera än 1,917 R:dr 24 sk. b:ko. emedan, enligt Kongl. Brevet den 23 April 1836, för sådana utsyningar icke erlägges högre betalning än 24 sk. för etthundra kubikfot, hvaremot medelpriset för de genom auktion försålde skogseffekterne varit 1 R:dr 42 sk. för lika många kubikfot. Jägmästaren har beräknat, att om all den under ifrågavarande år afverkade skogen blifvit på auktion afyttrad, så hade skogsplanteringskassans inkomst under samma år i medeltal utgjort årligen omkring 3,000 R:dr b:ko.

På sätt, som jag i sednaste Femårsberättelsen haft näden i underdånighet omförmåla, har det år ifrån år visat sig, att Böda kronoparks årliga afverkning icke på långt när uppgår till det kubikfotsbelopp, som blifvit beräknadt i den år 1834 uppgjorda hushållningsplan, hvilket missförhållande föranledt tillförordnandet af en undersökning på stället. Denna undersökning, verkställd under åren 1842 och 1844, har, enligt hvad en hit ingifven berättelse innehåller, ådagalagt, att hushållningsplanens beräkning, som upptager den årliga afverkningen till . . . 269,144 kubikfot, är alltför hög, och att det belopp, som för närvarande utan äfventyr för skogens framtida bestånd kan afverkas, ej utgör mera än 154,536 „

En brist uppkommer således af 114,808 kubikfot.

Under nu ifrågavarande tidrymd hafva å kronoparken följande arbeten blifvit verkställda, nämligen:

- a) uppbyggandet af boställshus åt jägmästaren och underjägarna;
- b) uppodling af 8 tunnland boställsjord åt tvänne af underjägarna,
- c) anläggning af en plantskola om 21 kapplands rymd, hvarå, utom en mängd tallplantor, nu växa 1,700 lärkträds- och 1,300 poppelplantor; varandes af tallplantorna 3,000 förflyttade till flygsandsfältet vid Byrum, der de trifvas väl;
- d) verkställd stängsel af 13,201 famnar af träd och 319 famnar stenmur;
- e) upphackning af 276,000 stycken qvadratalns-stora rutor å tillsammans 500 tunnland, hvilka blifvit insådde med tallfrö, deraf på de flesta uppvuxit lofvande plantor:
- f) anskaffning af 12 stycken stocksågar, som begagnats till fällning och afrumning af skog till 5,810 lass ved;
- g) uppgräfning af 2,927 famnar diken, och
- h) utsättning af 5,742 snittlingar och 5,369 tallplantor samt insåning af 12 tunnland med tallfrö och carex areanaria å Byrums flygsandsfält.

Oaktadt flere entreprenad-auktioner blifvit hållna och försök gjorda att på annat sätt sluta beting om uppodling af de ännu icke odlade boställena åt jägmästaren och tvänne underjägare, har det likväl icke lyckats att få dessa arbeten verkställda för de belopp, som upptagas i de deröfver först uppgjorda och fastställda kostnadsförslagen, hvarför jag låtit sakkunnige personer uppgöra nya kostnadsförslag, hvilkas antagande jag i underdånighet hamställt till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

De tvänne i länet befintliga häradsallmänningar, hvilka närmare beskrivas i min sednaste underdåniga Femårsberättelse, hafva ännu icke blifvit till trakthuggning indelade. Det hinder, som mött för vidtagandet af sådan åtgärd, är egentligen häradsboernes vägran att anvisa nödiga medel till de mätningar och rågångsjemkningar, som måste föregå indelningen; men detta hinder är numera häfvet genom de allmänna

föreskrifter, som Eders Kongl. Maj:t uti nådigt Bref den 23 sistlidne Mars täckts meddela angående härads-allmänningarnes förvaltning.

Berghandteringen. Mutsedlar eller tillstånds-resolutioner till bearbetning af grufvor och malmstreck, hafva under ifrågavarande sex år blifvit af bergmästaren utfärdade:

År 1842 till ett antal af	12.
„ 1843 „ „	5.
„ 1844 „ „	7.
„ 1845 „ „	21.
„ 1846 „ „	13.
och „ 1847 „ „	38.
eller tillsammans	<u>96.</u>

Af dessa mutsedlar hafva 43 blifvit gifne på nya upptäckter och öfrige 53 på förut bearbetade, men öfvergifne grufvor och malmanledningar. I afseende på de olika föremålen hafva mutsedlarne angått brytning af nedannämnde malm- eller bergarter:

Guldmalm	1.
Silfvermalm	4.
Blymalm	4.
Koppar	19.
Jernmalm i berg	10.
Sjömalm	45.
Nickel	5.
Kobolt	4.
Grönsten till tackjernsblåsning	3.
Sandstensbrott	<u>1.</u>

96.

Förhållandet med den förmenta guldmalms-anledningen har bergmästaren uppgifvit vara sådant, att sedan en person, som varit i tjenst vid Ankarsrums jernbruk i Tjusts härad, men sedermera aflyttat till Wermland, der omtalat att i en hage å nämnde bruks ägor skulle finnas en guldgrufva, den ägaren underlåtit att vidare bearbeta, så hade två köpmän och en gästgifvare i Wermland bildat ett bolag till upptagande af den föregifna grufvan samt derå uttagit mutsedel; men vid den undersökning, som bergmästaren, på bolagets begäran, å stället företagit, hade i den omnämnda hagen icke kunnat upptäckas annat än en fordom obetydligt bearbetad skärpning, hvaruti fanns en smal strimma af svafvelkis. Oaktadt bergmästaren afrådt bolaget från vidare kostnader i ändamål af denna malm-anlednings bearbetning, lär bolaget likväl hafva

beslutat att uppföra några hundra riksdaler på försök att längre ned i berget träffa bättre malm. — De försök, i och för hvilka mutsedlar uttagits å silfver och nickel, hafva, så vidt känt är, ännu icke rönt åsyftad framgång. — Sedan det å Gladhammars koboltgrufva, i södra Tjust härad, sednast beviljade två års hvilostånd tilländalupit, har denna grufva ånyo blifvit inmutad; och fastän grufvan lærer vara af föga eller intet värde, enär, efter malmfyndighetens upphörande, någon ny malm-tillgång der icke påträffats, har fråga om rättighet att bearbeta besagde grufva likväl gjorts till föremål för rättegång vid bergstingsrätten. Vid Stensnäsgrufvorna i Uckna Socken af Norra Tjusts härad, hvilka grufvor varit arbetade för malm till Finspångs, Eds, Ankarsrums och Öfverums jernbruk, qvarligga betydliga partier uppbruten jernmalm, hvarföre, på intressenternes derom gjorda begäran, hvilostånd å dessa grufvor blifvit beviljadt. Enahanda är förhållandet med de jerngrufvor vid Norrby i Tryserums socken af samma härad, som bearbetats för Ankarsrums bruk. De öfrige malmförande grufvor, som finnas i detta län, äro icke af någon särdeles betydenhet; men uti en stor mängd sjöar finnes rik tillgång på jernmalm; och ibland dessa är sjön Hulingen, 2 mil söder om Wimmerby, synnerligen märkvärdig, derigenom att, fastän sedan lång tid tillbaka derstädes årligen upptagits flera tusen tunnor malm för tackjerns- och gjutgods-tillverkningen vid Storebro och Hagelsrums bruk, som från nämnde sjö haft deras hufvudsakligaste malmtillgång, förrådet af malm på sjöns botten ännu icke på långt när blifvit uttömdt.

Så vidt de till bergmästaren inkomne uppgifter utvisa, har förhållandet med jernmalmsbrytningen under nedannämnde år varit som följer:

År 1842	brötos	12,324	Skepp:d jernmalm,
„ 1843	„	7,700	„ „
„ 1844	„	8,800	„ „
„ 1845	„	10,325	„ „
„ 1846	„	10,666	„ „
„ 1847	„	2,500	„ „
Summa			52,315	„ „

eller i medeltal för år räknadt 8,719 Skepp:d.

Bergmästaren har likväl anmärkt, att de uppgifter han i detta hänseende erhållit icke varit alldeles fullständiga, och att det kunde antagas, att malmbrytningen varit större, än nu är anfördt.

Angående beloppet af den sjömalm, som årligen upphemtats, saknas likaledes fullständiga uppgifter; men bergmästaren har beräknat, att sådan malm årligen blifvit uppbringad till en kvantitet af 13,000 å 16,000 Skepp:d.

För närvarande finnas i länet 10 masugnar för tackjernsbläsning, och de äro desamma, som omförmälas i sednaste underdåniga Femårsberättelsen.

I afseende på beloppet af dessa masugnars afverkning och värdet deraf, det sednare beräknadt efter det för hvarje år fastställda lösningspris för kronans tiondetackjern, har förhållandet nedannämnde år varit följande:

År.	Tillverknings- beloppet.	Lösnings- priset.		Värdet.	
	Skepp:d	R:dr	sk.	R:dr	sk.
1842	6,965	6	20	44,692	4
1843	9,334	5	16	49,731	16
1844	15,532	4	16	67,305	16
1845	8,149	5	24	44,819	24
1846	14,565	6	—	84,390	—
och 1847	19,659	6	—	117,954	—
Summa Tillverkningsbelopp och Värde	74,204	—	—	408,942	12
eller i medeltal för hvarje år	12,367	—	—	68,157	2

Tillverkningen af tackjern har således något förökats sedan nästföretgånga quinquennium, under hvilket det vid länets masugnar åstadkomna tackjern besteg sig till ett årligt medelbelopp af 11,825 Skepp:d.

Tillverkningen af gjutgoods, som hufvudsakligen bedrifvits vid Ankarsrums, Hagelsrums och Öfverums bruk, har utgjort:

År 1842	1,834	Skepp:d.
„ 1843	1,528	„
„ 1844	3,275	„
„ 1845	436	„
„ 1846	1,829	„
och „ 1847	3,520	„
eller tillsammans	12,422	Skepp:d,

som, efter beräkning af 18 R:dr b:ko för hvarje Skepp:d, motsvarar ett penningvärde af 223,596 R:dr b:ko. Gjutgodstillverkningen under åren 1837—41 utgjorde endast 5,766 Skepp:d, och har således icke obetydligt stigit.

Stångjernsbruken i länet äro desamma, som finnas uppräknade i sednaste underdåniga Femårsberättelsen. Förhållandet med dessa bruks årliga tillverkningar och desammans värden, beräknade efter hammarskattsjernet lösningspris, har varit som följer:

År.	Tillverknings- beloppet.	Lösning- priset.		Värdet.	
	Skepp:d	R:dr	sk.	R:dr	sk.
1842	9,065	16	—	145,040	—
1843	9,294	14	—	130,116	—
1844	10,091	13	—	131,183	—
1845	10,293	14	24	149,248	24
1846	7,757	15	24	120,233	24
och 1847	10,957	15	24	169,833	24
Summa Tillverkningsbelopp och Värde	57,457	—	—	845,654	24
som gör i medeltal för hvarje år	9,576	—	—	140,942	20

Under den tidrymd, som förra underdåniga Femårsberättelsen omfattar, utgjorde länets sammanräknade stångjernstillverkning 44,912 Skepp:d, eller i medeltal för hvarje år 8,982 Skepp:d. Stångjernstillverkningen har således under de sednare sex åren vunnit en icke så obetydlig förkofran, och detta fastän försäljningspriset, räknadt per medium för begge tidrymderne, nedgått från 16 R:dr 36 sk. till 14 R:dr 40 sk. b:ko pr Skepp:d.

Utom de i sednaste Femårsberättelsen uppräknade jernmanufakturverk, har under nu ifrågavarande tidrymd tillkommit tvänne nya sådana, det ena, kalladt Carls-hammar, anlagdt vid Fogelsjö i Fliseryds socken af Handbörds härad, och det andra inrättadt år 1847 vid Lagmansqvarn i Döderhults socken af Stranda härad. Resolution har väl år 1845 blifvit utfärdad för inrättande af en smälthärd och flammugn jemte räck- och planerhammare till kopparsmidens idkande vid Rosenfors bruk i Aspelands härad, hvarest äfven blifvit anlagd en mekanisk verkstad; men bergmästaren hade, yid sin berättelses afgifvande, sig ännu icke bekant huruvida dessa inrättningar hunnit att sättas i gång.

Manufakturmidets årliga belopp uppgifves hafva inom detta län utgjort:

År 1842	1,266	Skepp:d,
„ 1843	1,080	„

År 1844	1,181	Skepp:d.
„ 1845	1,822	„
„ 1846	818	„
och „ 1847	1,451	„
eller tillsammans	7,618	Skepp:d.
som gör i medeltal årligen	1,269 $\frac{1}{2}$	Skepp:d.

Årliga medeltillverkningen af manufaktursmide utgjorde under åren 1837—41 1,008 Skepp:d. Den har således icke så obetydligt stigit.

Vid länets enda kopparverk, som har sitt namn af Waldemarsviks köping, i hvilken grannskap det är beläget, har tillverkningen utgjort:

År 1842	97	Skepp:d	7	lisp:d	—	skålp:d.
„ 1843	111	„	4	„	14	„
„ 1844	76	„	15	„	17	„
„ 1847	181	„	17	„	17	„

För åren 1845 och 1846 är någon tillverkning icke uppgifven. — Höstetiden 1847 blef verket af vådeld förstördt, hvarefter det likväl blifvit ånyo uppbyggt.

Tillverkningen af alun, viktriol och rödfärg vid de på Öland befintlige tvänne alunbruk har förhållit sig sålunda:

		Alun.	Viktriol.	Rödfärg.
År 1842	Tunnor	2,416.	1,015.	310.
„ 1843		2,488.	889.	361.
„ 1844		2,474.	1,325.	148.
„ 1845		2,146.	906.	492.
„ 1846		2,444.	900.	301.
„ 1847		2,295.	762.	525.
tillsammans		14,263.	5,797.	2,137.
eller, i medeltal, årligen		2,377.	966.	356.

Jemföras dessa belopp med dem, som finnas upptagna i sednaste Femårsberättelsen, så befinnes, att tillverkningen af alun och viktriol ökat sig, under det att rödfärgsberedningen aftagit.

Fabriker, Bruk och öfriga näringar, hvilka icke höra till bergsrörelsen.

År 1847 funnos i länet följande till denna rubrik hörande verk och inrättningar, nämligen:

Ett Krutbruk, beläget i Fliseryds socken af Handbörds härad, hvarest, till följd af ägarens kontrakt med Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Krigs-Kollegium, årligen

tillverkas 900 centner krut af åtskilliga slag. Der sysselsätts 32 arbetare, och tillverkningens värde kan skattas till 28,000 R:dr b:ko om året.

Ett Glasbruk, kalladt Wentzelholm och beläget i Rumskulla socken af Sefvedes härad. Arbetarnes antal utgjorde 22, och tillverkningens värde uppgick nämnde år till 42,361 R:dr b:ko.

En Klädesfabrik, anlagd vid Emmaboda i Wissefjerda socken af Södra Möre härad. Med 5 arbetare tillverkades der år 1847 kläden till ett värde af 2,250 R:dr b:ko.

17 *Pappersbruk*, vid hvilka varit sysselsatte 123 arbetare; varandes årliga tillverkningarne uppskattade till ett värde af 27,902 R:dr b:ko.

47 *Garfverier* med 69 arbetare. Årliga tillverkningarne uppskattade till 37,580 R:dr b:ko.

12 *Färgerier* med 30 arbetare och ett årligt tillverkningsvärde af 16,976 R:dr b:ko.

12 *Oljeslagerier* med 5 arbetare. Tillverkningarne uppskattade för året till ett värde af 5,598 R:dr b:ko.

En *Tobaksfabrik* sysselsättande 2 arbetare och lemmande en årlig tillverkning af 1,182 R:drs värde.

En *Lackfabrik*, som med 2 arbetare tillverkat för 2,600 R:drs värde.

22 *Tegelbruk* med 110 arbetare och ett tillverkningsvärde af 38,000 R:dr b:ko.

7 *Skeppsvarf* med 198 arbetare och ett tillverkningsvärde af 83,000 R:dr b:ko; varandes under år 1847 der nybyggda 9 fartyg om tillsammans 370 lästers drägtighet, förutom reparationer å äldre fartyg till icke uppgifvet antal.

101 *diverse mindre Fabriker och Manufakturverk* med 138 arbetare och uppskattadt tillverkningsvärde af 23,100 R:dr b:ko.

Binäringar. Dessa äro hufvudsakligen desamma, som omnämnas i sednaste underdåniga Femårsberättelsen. — Den af landtmän med egna fartyg idkande sjöfart sysselsatte år 1847 ett antal af 40 fartyg af mer än 5 lästers drägtighet. Af dessa fartyg seglade 9, med ett lästetal af 380, på utrikes orter, hvaremot de öfriga 31, hvilkas drägtighet uppgick till 561 läster, användes till inrikes seglation. — Besättningarne å alla dessa fartyg bestodo af 40 skeppare och 108 sjömän. Under åren 1846 och 1847, då, såsom jag förut haft näden att i underdånighet omförmåla, nästan alla födoämnen i följd af missväxt uppgått till ovanligt höga pris och brist på arbetsförtjenst nästan öfverallt i länet ökade den fattige arbetarens betryck, företog sig en mängd arbetsfolk att för någon tid flytta öfver dels till Gottland, der de sökte och, såsom jag förmodar, äfven funno arbete vid de stora myrödingarne, och

dels till Bornholm, hvarifrån många återvände med icke så obetydlig besparad arbetsförtjenst.

I sammanhang med hvad nu blifvit i underdånighet anfördt angående näringarne i länet, torde jag böra underdånigst berätta, att sedan Eders Kongl. Maj:ts nådiga Handels-Ordning samt Fabriks- och Handtverks-Ordning af den 22 December 1846 med den 1 Juli 1847 trädte i verkställighet, jag under sednare hälften af sistnämnde år utfärdat 43 tillstånds-resolutioner till handels idkande på landet, och genom 13 resolutioner meddelat tillåtelse att der idka fabriks- och handtverksrörelse. — För tidigt torde det ännu vara, att bedöma verkningarne af den utvidgade näringsfrihet, som genom högst åberopade nådiga författningar blifvit beredd. Det synes emedlertid vara onekligt, att de många nya tillfällen till bergning, som derigenom framstått, måste, i den mån de begagnas, verksamt bidra till häfvande af den förut så ofta öfverklagade bristen på utvägar för den arbetande, men icke jordägande klassen att finna en lönande sysselsättning. Hvad den under vissa vilkor medgifna landthandeln särskildt angår, så har den visserligen föranledt en icke obetydlig minskning i städernas minutförsäljning; men i någon mån torde denna minskning motsvaras deraf, att de för landtfolket lättade tillfällen, att på nära håll få köpa behöfliga eller eljest begärliga köpmannavaror, otvifvelaktigt bereda en ökad afsättning af dessa varor, och att landthandlarna i de flesta fall inköpa sina varuförråder af köpmännen i de närmaste sjöstäderna. Huruvida emedlertid den genom en mängd nya försäljningsställen inuti landet ökade konsumtionen af köpmansgods kan fördelaktigt iverka på allmogens västånd, torde dock vara tvifvel underkastadt.

På landet inom länet hållas årligen 34 marknader, af hvilka de flesta infalla i September och Oktober månader, då slagiboskap utgör den förnämsta handelsartikeln.

§. 4.

Politisk författning.

Kammarverk. Af underdånigst bifogade tabell täcktes Eders Kongl. Maj:ts nådigst inhemta, att länets sammanräknade förmedlade hemmantal år 1847 utgjorde 3,365½. Deribland äro 3 kungsgårdar, alla belägna på Öland, nämligen Ottenby, Borgholm och Horn, af hvilka den förstnämnde om 7½ mantal användes till stuteri; men de tvänne andra, tillsammans utgörande 9½ hemman, äro för statens räkning utarrenderade, ävensom 2:ne kungsladugårdar, nämligen Skällby i Norra Møre och Hossmo i Södra Møre härad, hvilka dock, enär de äro anslagne till boställen åt

Landshöfdingen i länet, blifvit uti tabellen inberäknade ibland civila boställen. Hemmanens sammanräknade oförmedlade mantal uppgå till 4,862½. Förmedlingen har således reducerat hemmantalet till icke stort mera än ⅓ af det ursprungliga.

Den mest märkliga förändring, som i länets kammarverk ägt rum efter det sedan näste underdåniga Femårsberättelsen afgafs, är den nedsättning i utmarkskatten på Öland, som blifvit beviljad genom Eders Kongl. Majts nådiga Bref den 23 Juli 1847 och hvilken nedsättning utgör årligen för Norra Motet 341 Tunnor 3 kappar samt för Södra Motet 433 Tunnor 22 kappar eller tillsammans 774 Tunnor och 25 kappar, hälften råg och hälften korn.

Af indelta arméén äro följande antal rotar förlagde inom detta län, nämligen:

af Calmar Regemente	347 rotar,
„ 2:dra Lif Grenadier dito	83 rusthåll,
„ Smålands Hussar dito	138 dito.
	<u>Summa 568,</u>

hvarjemte nedannämnde kronobåtsmans-kompagnier äro här i länet dels indelte och dels roterade:

Tjusts kompagni	118 man.
Smålands dito	121 „
Södra Möre 3 kompagnier	307 „
Ölands 1:sta kompagni	125 „
2:dra dito	158 „
	<u>Summa 1,309 man.</u>

Det till krigstjenst approberade beväringmanskap i detta län har under nedannämnde år uppgått till följande antal, nämligen:

År 1842	855.
„ 1843	872.
„ 1844	1,091.
„ 1845	1,065.
„ 1846	1,142.
och 1847	1,108.

Summa 6,133 man.

Kronouppbörden har under alla de år, som denna underdåniga berättelse omfattar, ingått nära nog restfritt. Vid de summariska redogörelserna, som årligen den 1 Maj å Lands-Kansliet afgifvas, hafva resterna på årets egentliga kronoskatter inom alla fögderierna sällan uppgått till högre sammanräknadt belopp, är 1,000 à 1,500

R:dr. När sådana resultat visat sig äfven under år, då länet lidit af missväxt och brist på penningar varit allmänt öfverklagad, så torde man deraf med skäl kunna antaga, å ena sidan en hos länets invånare allmänt rådande god vilja att deras skyldigheter till staten ordentligt utgöra och å den andra ett berömvärdt nit hos uppbördsmännen att besörja skatternas indrifning, som numera måste ske på den nog korta tiden af ungefär 3 månader. Behof att för kronoräntor utmättningsvis försälja fast egendom har högst sällan förekommit.

Polisen å landet handhafves af 6 kronofogdar, 25 länsmän och 4 landsfiskaler. Om fögderiernas och länsmansdistriktens storlek och folkmängd vore lika, så skulle hvarje kronofogde hafva ett tienstgöringsområde af omkring 17 kvadratmil med 30,000 invånare och hvarje länsman ett distrikt af 4 sådana mil med 7,200 invånare; men på fasta landet af länet och synnerligast i norra delen deraf äro fögderierna och länsmansdistriktet vida större och folkrikare, än hvad besagde medelberäkning angifver. Tjusts fögderi, som omfattar omkring 25 kvadratmil med en folkmängd af 36,169 människor, har endast 4 länsmän, och i Tunaläns, Sefvedes och Aspelands fögderi, som innehåller 27 kvadratmil och räknar 38,266 personer, finnes 1 länsmansdistrikt af 3 kvadratmils vidd och med nära 12,000 invånare. Tages nu dertill i betraktande att största delen af kronofogdarnes och länsmännens tid måste användas i och för kronouppbördens och exekutionsverket jemte den allt mer och mer tilltagande mängden af så kallade handräckningsärenden; så torde till någon del böra ursäktas, om den i allmänhet svagt och otillräckligt lönade kronobetjeningen icke alltid och allestädes sköter de egentliga polisbestyren med den drift och det nit, som vore att önska och under andra förhållanden med större skäl kunde påfordras. Sällan har likväl händt, att kronobetjeningen låtit komma sig till last uppenbar försummelse att anställa efterspaningar och åtal i afseende på stölder och andra gröfre brott. För att ännu mera kunna kontrollera att kronobetjeningen i detta hänseende fullgör sina åligganden, har jag anbefallt länsmännen att i de veckorapporter, som af dem insändas till kronofogdarne och af desse, jemte egne berättelser, sedermera hit inskickas, fullständigt uppgifva om och hvilka angifvelser för gröfre brott under veckan blifvit gjorda och hvilka åtgärder krono-länsmännen i följd deraf vidtagit.

I hvarje socken finnas en eller två kronofjerdingsmän. Tillföre och så länge fjerdingsmännen njöto lön, voro de ofta länge kvar i tjensten, och vid skedd afgång var det icke svårt att få en duglig efterträdare, helst fjerdingsmansbefattningen då ansågs såsom ett förtroendeuppdrag, värdt att eftersträfvast och åtföljdt af personligt anseende. Annorlunda är nu förhållandet. Fjerdingsmansbestyret betraktas nu såsom ett onus, det ingen gerna frivilligt åtager sig och hvilket alltså måste årligen ombytas efter tur emellan hemmansinnehafvarne. Under sådana förhållanden måste ofta

inträffa, att fjerdingsmanstjensten utöfvas af personer, som sakna icke allenast all vana och erfarenhet i dertill hörande göromål, utan äfven den insigt och kunskap i räkning och skrifning och den ordentlighet i öfrigt, som oundvikligen erfordras i fall fjerdingsmannen skall kunna lemna länsmannen ett väl behöfligt biträde vid kronorestantiers indrifning och hvarjehanda andra handräkningsärenden. Följden har också blifvit den, att kronobetjeningen icke så sällan nödgas hos länsstyrelsen anmäla fjerdingsmän, som försummat sina tjensteåligganden, förskingrat om händer hafda medel eller i annan måtto felat, och vid de förhör, som af sådana angifvelser blifvit föranledda, har det ofta visat sig, att den angifne fjerdingsmannen icke varit mäktig att reda eller uppgöra den simplaste räkning. Att länsmanstjensterne under dylika förhållanden måste vara än mera besvärliga än de eljest behöfde vara, är lätt förklarligt.

En ny institution, som i någon mån har att skaffa med landspolisen, har under nu ifrågavarande tidrymd fått tillvarelse och kommit i verksamhet. Jag menar socken-nämnderne på landet. Denna nya inrättning, som, med bifall till Rikets Ständers derom gjorda underdåniga hemställan, blifvit år 1843 af Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefald, åsyftar utan tvifvel att, med föredöme, hemtadt från andra länder, väcka till lif en kommunal anda och hos allmänheten framkalla håg och interesse för medborgerliga bestyr. I den mån detta ändamål kunde vinnas, vore också vunnin en möjlighet att förenkla statsförvaltningen, åtminstone i dess yttersta funktioner eller i de flesta bestyr, som förutsätta beröring med folket. Men så vidt jag får döma af den erfarenhet, som socken-nämndernes verksamhet här i länet, i allmänhet taget, hittills lemnat, torde den tid ännu vara allägsen, då det egentliga folket kommer att omfatta kommunalväsendet med den förkärlek och det interesse, som torde erfordras, för att med trygghet kunna i folkets egna händer lemna sådana lokala bestyr, af ekonomi- eller polisnatur, som hittills i allmänhet ålegat kronobetjeningen. I ganska många, kanske de flesta, socknar har socken-nämnden, så länge dess verksamhet ännu icke togs i anspråk för fattigvården, varit en institution endast till namnet, utan någon egentlig sysselsättning. Detta har i synnerhet varit fallet i de församlingar, som sakna upplyste och nitiske ståndspersoner; och om på ett och annat ställe socken-nämnden, såsom icke kan nekas, utvecklats en mera omfattande och åt allmänt väl syftande verksamhet, så måste sådana berömvärda undantag hufvudsakligen tillskrifvas någon enskild possessionats osparda nit och inflytande, hvarigenom det lyckats honom att i någon mån öfvervinna den tröghet, med hvilken Svenska allmogen, här såsom annorstädes, öfvergår från gamla vanor till nya inrättningar, en tröghet, med hvilken i närvarande fall förenar sig en särdeles ovilja för allt besvär af sådan

natur, att det kan anses tillhöra de tjenstemän, till hvilkas aflöning allmänheten måste skatta. Det har icke varit utan exempel att en socken-nämnds nitiska verksamhet gått något längre, än författningarne medgifva. Föreskrifterna i 10 § af Eders Kongl. Maj:ts nådiga förordning om socken-nämnder å landet hafva nämligen på ett ställe i länet blifvit till den grad missförstådde, att socken-nämnden derstädes företagit sig att ransaka och höra vittnen i hvarjehanda brottmål samt ådöma böter efter Missgerningsbalken.

Den 1 November 1847, således nära inpå slutet af den tid, som denna underdåniga berättelse omfattar, inträdde i verkställighet den nådiga förordning af den 25 Maj samma år, hvarigenom Eders Kongl. Maj:t afhjelpat det länge erkända behovet af en ordnad lagstiftning för fattigvården i riket. Oaktadt jag i tid genom utfärdade cirkulärbref anmodat presterskapet i länet, att så skyndsamt som möjligt från socken-nämnderne infordra och på sockenstämmor framlägga förslag till de bestämmelser, som det, enligt den nådiga förordningens 2 §, ankom på hvarje fattigvårds-samhälle att, under iakttagande af författningens föreskrifter, meddela, och hvilka bestämmelser derefter borde underställas närmare pröfning af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som ägde tillse huruvida de vore med gällande författningar öfverensstämmande och bereda rättelse af det, som derifrån afvek; så dröjde det likväl till årets sista månader, innan från de flesta socknar förslag till fattigvårdsreglementen till mig inkommo. Så fort medhinnas kunde företog jag derefter dessa förslags granskning, hvarvid dock befanns, att kommunerne, med högst få undantag, dels meddelat sådana bestämmelser, som antingen stodo i strid med fattigvårdsförordningen eller andra laga stadgar, eller innefattade obehöriga lagstiftningsåtgärder, samt dels uraktlåtit att fatta beslut i vissa frågor, hvilkas ordnande utgöra vilkor för en riktig tillämpning af den nya fattigvårdslagen. Genom särskilda resolutioner undanröjde jag de lagstridiga eller obehöriga bestämmelserna samt återförviste ärenderna till nya sockenstämmor för handläggning af de förbigångna frågorna. Under loppet af Oktober, November och December år 1847 meddelade jag sådana återförvisningsresolutioner för 64 fattigvårds-samhällen, hvaremot under samma tid endast 4 fattigvårdsreglementen lemnades till vederbörandes esterrättelse, utan behof af återförvisning, men dock med en och annan rättelse. Sedermera har fattigvården blifvit fullständigt ordnad inom de flesta af länets socknar; men för de öfriga beror ett sådant ordnande dels på de besvär, som åtskillige fattigvårds-samhällen hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anført öfver de beslut, hvarigenom de af dem föreslagne fattigvårds-reglementen blifvit delvis ogillade, och dels på de hinder, hvilka föranledt min underdåniga hemställan till Eders Kongl. Maj:t af den 28 December 1847. Den nya fattigvårds-förordningen har hittills varit tillämpad under så kort tid, att det ännu

torde vara för tidigt att bedömma dess verkningar. Tiggeriets om icke fullkomliga upphörande, dock högst betydliga förminskande är likväl en af de fördelar, som af den nya författningen skyndsamt lät sig förnimma. Jag har nyligen fogat anstalt om infordrande från alla fattigvårds-samhällen i länet af uppgifter, som för åren 1846 och 1848, det vill säga året näst före och näst efter den nya förordningens inträdande i verkställighet, utvisa antalet af fattighjon och beloppet af deras underhållskostnad. Genom dessa uppgifter hoppas jag blifva i tillfälle att framdeles för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlägga en jmförelse, hvad detta län angår, emellan förhållandet före och efter den nya fattigvårds-lagstiftningen.

Med den i sednaste underdåniga Femårs-berättelsen omförmälda indelning af Provincialläkare- och Kurhus-distrikt, har någon förändring under nu ifrågavarande tidrymd icke ägt rum. Socken-apotheken äro desamma, som i förra berättelsen omförmälas, endast med den förändring, att Eds apothek numera är flyttadt till Gamleby köping, hvarest norra distriktets Provincial-läkare har sin station.

Endast 13 socknar hafva examinerade barnmorskor.

Både genom direkta uppmaningar och genom presterskapet har jag sökt förmå allmogen i länets öfriga socknar att sockne- eller distriktsvis antaga sådana barnmorskor; men dessa bemödanden, hvartill jag hemtat ökade anledningar af inkomne rapporter om barnförlossningar, som i följd af oskickligt biträde misslyckats, hafva dock hittills endast i ringa mån rönt framgång.

Antalet af gästgifvaregårdar på landet i detta län, som enligt förra berättelsen utgjorde 96, har ökats med en, nemligen Triabo, vid häradsvägen emellan Fagerhult i Handbörds och Björkmåssa i Aspelands härad. På 24 af dessa gästgifvaregårdar har, till följd af och i öfverensstämmelse med föreskrifterna uti Eders Kongl. Maj:ts nådiga Cirkulär-bref den 2 Augusti 1844, skjutsningen blifvit ställd på entreprenad genom kontrakt, uppgjorda för en tid af fem år. De flesta entreprenörerna njuta icke något tillskott af skjutslaget, utan åtnöja sig med skjutslegans förhöjning till 24 sk. banko milen för hvarje häst. Några få hafva derutöfver betingat sig särskild godtgörelse af de skjutsskyldige, till högst 5 R:dr b:ko årligen för hvarje skjutshäst. Endast tvänne klagomål hafva inkommit öfver försummelse af entreprenörerna i uppfyllandet af deras åligganden. För att tjena till ledning vid de bestämmelser, som länsstyrelsen hade att meddela i afseende på det antal hästar, hvarmed på hvarje gästgifvaregård en blifvande entreprenör för skjutsningen borde vara försedd, upprättades i början af år 1845 en på 1844 års gästgifveri-dagböcker grundad förteckning på antalet af de skjutshästar, som under hvarje månad af sistnämnde år begagnats till skjutsning vid hvarje gästgifvaregård i länet. Denna förteckning upptog för alla gästgifvaregårdarne en slutsumma af 38,777 hästar, ett antal, som dock, efter all san-

nolikhhet, icke fullt motsvarar antalet af verkligen begagnade skjutsningar, af hvilka troligen icke alla blifvit i dagböckerna antecknade.

Fånganstalter. Dessa äro desamma, som omförmälas i sednaste underdåniga berättelsen, utan annan förändring, än att vid länsfängelset, i anseende till fängpersonalens ökning, tillkommit en ytterligare fängknekt, så att der nu finnas 5 sådane, hvardera åtnjutande en lön af **133 R:dr 16 sk. b:ko**, samt att fängvaktmästarens lön blifvit ökad till **333 R:dr 16 sk.** samma mynt.

Kostnaderna för fångars underhåll, bevakning och forsling i länet hafva under de år, hvilka denna underdåniga berättelse omfattar, stigit i en lika förvånande som beklaglig progression. Då dessa kostnader år **1837** utgjorde endast **10,024 R:dr 5 sk. 3 r:st**, så bestego de sig

År 1842 till	14,215 R:dr b:ko	(skillingar och run-
„ 1843 „	15,962 „ „	stycken utelemnade.)
„ 1844 „	15,690 „ „	
„ 1845 „	19,827 „ „	
„ 1846 „	27,446 „ „	
och „ 1847 „	30,440 „ „	

Efter denna tid har likväl någon minskning börjat inträda, så att ifrågavarande kostnader under **1848** nedgingo till **22,584 R:dr** och i år synas blifva ännu ringare.

Behovet har i hög grad påkallat de anstalter, som nu, på Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning, påbörjats för uppbyggande af ett nytt länsfängelse, efter cellsystemet. Förberedande åtgärder hafva också blifvit vidtagne, för uppbyggande af ett större kronohäkte i Wimmerby, hvarigenom är att hoppas stor besparing i de dryga fångforslinskostnaderna.

§. 5.

Städerna.

1:o Stapelstaden Calmar. Beskrifningen öfver denna stads belägenhet, byggnadssätt och tomter, samt areal och hemmantal af tillhörande jord, igenfinnes i sednaste underdåniga Femårsberättelsen, och torde icke behöfva i underdånighet återupprepas.

Stadens folkmängd, som år **1841** uppgick till **6,024** personer, hade år **1847** stigit till **6,394**. En tillökning af **258** personer har således uppkommit, hvilken tillökning ensamt måste tillskrifvas inflyttningar från landet, emedan inom staden de föddas antal nästan hvarje år understiger antalet af de döda.

Här finnas följande publika läroverk och undervisningsanstalter:

Läro-anstalter bekostade		Antal Lärare och Lärarinnor.	Årliga medelbeloppet af deras löner i banko.	Lärjungarnes antal per medium.	
af Kronan.	af Stadens invånare.				
1) Ett Gymnasium	9	7,837 30	—	27
2) En H. Lärdomsskola	5	2,479 19	9	62
3) En L. Apologistskola	2	653 20	4	49
Gemensamme Gymnastik-, Sång- och Musiklärare för dessa 3 läroverk	3	430 32	—	—
4) Ett Skollärare-Seminarium	3	530	—	30
5) En Navigationsskola	2	1,200	—	40
6) 2 Folkskolor	3	900	—	330
7) En Flickskola	2	233 16	—	30
8) En Småbarnsskola	2	266 32	—	70
Tillsammans		31	14,531 61	—	638

Staden omfattar två församlingar, nämligen domkyrkoförsamlingen och slotts församlingen. Bägge äro jemte Calmar landsförsamling förenade till ett enda pastorat, i hvilket stiftets Biskop är sjelfskrifven kyrkoherde. Domkyrko- och landsförsamlingarne hafva gemensamma gudstjenster i domkyrkan, men slotts församlingen, som hufvudsakligen utgöres af förstädernas invånare, till ett antal af nära 1000, har sin gudstjenst uti det i Calmar slott befintliga kapell.

Slottet och domkyrkan äro stadens märkligaste byggnader. Det förstnämnda är ett af de äldsta fästen i riket, hvars första anläggning anses hafva ägt rum för omkring 8 sekler tillbaka. Denna byggnad bär dock tydliga spår af olika tiders olika arkitektur, hvaraf kan skönjas, att behof och omständigheter tid efter annan föranledt utvidgningar och tillbyggnader, oftast utan iakttagande af formernas regelbundenhet. Den hufvudsakligaste ombyggnaden synes hafva blifvit föranstaldt af Konung Johan III, hvilkens namnchiffer omgifver det öfver tvänne af hufvudportarne i sten uthuggna Svenska vapnet. Ända till sednare hälften af sistförflutna århundrade lär slottet varit väl bibehållet; men en stor del af dess ursprungliga inredning samt

vackra och minnesrika prydnader förstördes, då, under besagde tid, i detta slott anlades ett större kronobränneri, dervid flera af de största och prydligaste rummen och bland andra den i historiskt afseende märkvärdiga unions-salen förvandlades till mäske- och kokrum samt magasin. Derefter har slottet begagnats till hvarjehanda, från dess fordna ändamål afvikande, behof, och användes nu till länsfängelse, krono-spannmålsmagasin och förrådshus för åtskilliga sedan garnisonstiden här qvarlemnade ammunition- och trossvagnar m. m. jemte beväring-, remtys- och sjukvårds-persedlar för en del af länets beväringsskolor; och då under sednare tider icke blifvit å slottet verkställde andra reparationer, än sådana, som afsett att bibehålla byggnadernas nödortfuga användbarhet till ofvannämnda ändamål, så är lätt förklarligt, att detta i fäderneslandets häfder mycket omtalade slott måste i flera delar allt mer och mer förfalla och snart blifva endast en stor ruin.

Domkyrkan, byggd under Konung Carl XI:s regering, efter ritning af den namnkunnige arkitekten Tessin, är en af de vackraste kyrkor i riket. Den är byggd af huggen Ölandssten i kors-form med fyra torn. Denna kyrka lär blifvit uppförd på kronans bekostnad, och till en början varit ämnad till amiralitetskyrka, innan beslut fattades om örlogsslottans förläggande vid Carlskrona. Till sitt underhåll åtnjuter domkyrkan dels kronotonde-spannmål från pastoraterna i stiftet och dels kronans andelar i tionden af stadsjorden; men dessa inkomster, som utgöra omkring 130 tunnor spannmål årligen, lemna, sedan kyrkans tjänstemän blifvit dermed aflönade och åtskillige andra omkostnader bestridde, ett alltför otillräckligt överskott till den dyrbara byggnadens vidmakthållande, synnerligast då större reparationer derå tid efter annan måst verkställas; och då stads- och lands-församlingarnes medlemmar svårligen kunna af egna medel fylla hela bristen i underhållskostnaderna, blef det år 1826 i nåder medgifvet, att domkyrkan skulle få tills vidare uppbära hela inkomsten af den, sedan staden upphörde att vara fästning, här ledigblifna, så kallade fortifikationsjorden, hvilken inkomst likväl indrogs år 1841, men samma år åter i nåder tillerkändes domkyrkan i så måtto, som domkyrkan, emot besagde inkomst-medels uppbörd, deraf årligen undfår 500 R:dr Banko. Till en under åren 1834 och 1835 å Domkyrkan företagen större reparation erhöles af Rikets Ständer ett lån af 16,666 R:dr 32 sk., som årligen amorteras.

Såsom i förra underdåniga Femårsberättelsen blifvit omförmäldt, äger staden 1,285 tunnland jord af åker, äng och betesmark. Nära tredjedelen af denna ägovidd utgjorde för få år sedan en öppen, ouppodlad och stenbunden mark, som icke begagnades till annat ändamål än mulbete och till staden icke inbringade mera än några R:dr om året; men under sednare åren hafva omkring 180 tunnland af denna utmark blifvit indelade i farmer, som derefter utarrenderats på 10 å 15 år, under

förbindelse för arrendatorerne, att vid arrendetidens slut hafva farmerna uppodlade och med stenmurar kringgårdade, hvarefter de komma att utbjudas på nya arrendeauktioner med optionsrätt för första arrendatorerne. Större delen af den sålunda utarrenderade jorden är redan uppodlad, hvarvid, i anseende till markens stenbundna beskaffenhet, stor kostnad och mycket arbete måst användas. Då dessa odlingar till det mesta företogs under de svåra åren 1846 och 1847, så bidrogo de i märkbar mån att genom lemnad arbetsförtjenst minska nöden hos den fattigare befolkningen i staden och dess omgifningar. Med afseende på den dryga odlings- och hägnads-kostnaden är stadens arrende-inkomst af farmerna ännu obetydlig; men sedan de första arrende-kontrakten utlupit, torde staden kunna påräkna en ökning af minst 1000 R:dr b:ko i sina nu knappa inkomster.

Handel oth sjöfart äro denna stads förnämsta näringsmedel. De handlandes antal utgjorde vid 1847 års slut 59, deraf 17 sysselsatte sig med export af ortens produkter, hufvudsakligen trävaror och jern, samt de öfriga idkade bodhandel. Köpmännens sammanräknade bevilling efter 2:dra artikeln utgjorde samma år 1,484 R:dr 40 sk. b:ko. Antalet af, här boende personer tillhörige, fartyg uppgick till 104, och deras sammanräknade dräktighet utgjorde 3,921 läster. Fartygens antal år 1841 utgjorde endast 67, om 2,650 läster tillsammans. Omkring 50 procent ökning har således ägt rum både i antal och dräktighet. Denna tillökning har också varit behöflig med afseende på den utvidgning, som stadens trävaru-export erfarit under de sex år, som denna underdåniga berättelse omfattar.

Förhållandet dermed antydes till en del af nedanstående uppgifter:

År.	Antal härifrån utklarade Skeppsladdningar.	Tull-afgifter för		Summa Tull-afgifter i Banko R:dr.
		Export.	Import.	
1842	367	7,937	102,646	110,583
1843	348	7,568	135,661	143,229
1844	426	8,085	68,204	76,289
1845	504	9,420	78,571	87,991
1846	633	10,412	75,104	85,516
1847	559	9,612	90,190	99,802

Det är, såsom ofvanföre synes, hufvudsakligen under de tre sista af de anförde åren, som antalet af utklarade fartyg i anseelig mån stigit. På ett annat ställe i denna berättelse har jag haft tillfälle att i underdånighet visa, hurusom länets

hela trävaruexport under samma år ungefär i lika måtto tilltagit. Anledningen till den ökade afsättningen af våra trävaror i Tyska och Danska hamnar sökes till någon del i det kända förhållande, att landtmännen i Tyska och Danska kustorterne, riktade genom de tre sistnämnda årens ovanligt höga spannmålspris, funno sig i stånd att mera allmänt företaga husbyggnader och reparationer, hvartill svenska trävaror användes. Om en sådan konjunktur inträffat i fordna tider, då hela ortens export-handel uteslutande låg i Calmar köpmäns händer, så hade en betydlig vinst för dem uppstått. Nu deremot delas denna handelsvinst emellan staden och landet, ty många och flere köpmän å köpingarne i länet drifva en betydlig export af dels egna och dels uppköpta trävaror, dels i eget namn och dels under skydd af någon stapelstadsköpmans rättigheter. Det härigenom ökade antalet af uppköpare har föranledt en nästan årlig stegring af inköpspriserna. Då t. ex. en tolt 1½ tums tjocka bräder af 6 alnars längd och 12 tums bredd för några få år sedan kostade högst 6 R:dr r:gd:s, så betalas nu därför ofta 7¼ å 7½ R:dr. Det oaktadt lära försäljningspriserna i de utländska hamnarne icke hafva undergått någon märkbar förhöjning, och svårigen skulle de också hafva kunnat det, när tillförseln varit så stark. Ett förhållande, som förtjenar uppmärksamhet, är att utländska trävarurequirenter lära under de sednare åren företagit sig att genom ombud i köpingarne eller å lastageplatserne låta uppköpa trävaror, hvilka någon gång afhemtas med deras egna fartyg. Säkert är åtminstone, att flera Meklenburgska och Danska fartyg hafva användts till trävaruexport härifrån länet, och att många Finska fartyg också blifvit i sådant ändamål för både in- och utländsk räkning befraktade. För Svenska handeln och sjöfarten vore det illa om någon vidare fortgång och utveckling följde af den början, som sålunda synes vara gjord till öfverflyttning deraf i främmande händer.

Staden ägde, år 1847, 12 fabriker, för hvilka bevillningen utgjorde 172 R:dr, samt 96 handverkare med ett sammanräknadt bevillningsbelopp af 588 R:dr. Under besagde år utfärdade magistraten 46 tillståndsbevis för handverks utöfvande, såsom försörjningsmedel, med egna händer.

Vid staden finnes ett skeppsvarf, ställt på aktier. — Vanligen bygges der ett, stundom två nya fartyg hvarje år, förutom reparationer och förbyggnader.

Stadens Sparbank har betydligen förkofrat sig sedan år 1841, då dess fond utgjorde 49,940 R:dr b:ko, fördelade på 991 insättare. Fonden hade år 1847 stigit till 79,880 R:dr b:ko och delägarnes antal ökats till 1,139.

Fattigförsörjningen är ganska väl ordnad. I ett stort och rymligt fattighus, som tillika utgör ett slags arbetsanstalt, underhöllos vid 1847 års slut 118 fattighjon, hvilkas större eller mindre arbetskrafter dock på mångfaldigt sätt togos i anspråk, för att bereda inrättningen någon, om än ringa, ersättning för underhållskost-

naden. Derförutan lemnades understöd till många behöfvande utom fattighuset, och 52 barn voro på fattigvårdens bekostnad utackorderade till antagna fosterföräldrar. Den af lifsmedlens dyrhet nämnde år framkallade nöd hos det fattigare folket var så stor, att en summa af 5,136 R:dr h:ko måste i och för fattigvården beläggas på stadens invånare, oaktadt derförutan särskildt sammanskötos omkring 1,133 R:dr 16 sk. samma mynt, för att under den svåraste tiden kunna utlemna middagsportioner af soppa, sill och bröd till de mest behöfvande bland den arbetande klassen. För dessa sammanskott utdelades omkring 20,000 matportioner utöfver den egentliga fattigvårds-staten. Hela beloppet af fattigvårdsutgifterna för året utgjorde 7,813 R:dr h:ko.

Handlanden, Ekonomie Direktören M. G. Fröberg, som härstädes år 1843 afled och efterlemnade en betydlig förmögenhet, har genom testamente anslagit en stor del af sin egendom till en stiftelse för vanvårdade barn. Sjelf hade denne man utgått från de lägsta samhällsklasserne. Såsom arbetsdräng hitkommen från Kronobergs län, blef han antagen till Rättare och någon tid derefter till Inspektor å en större gård i närheten af Calmar, samt bosatte sig slutligen såsom Handlande härstädes. Genom tråget arbete, klok omtanka och sträng hushållning förvärfvade han en förmögenhet, som vid hans död ansågs uppgå till 360,000 R:dr r:gs. — Utom dispositioner till anhöriga, skänkte han deraf betydliga summor till fattiginrättningar och till stipendiefonder både här och i hans födelseort; men allt det öfriga skulle, enligt testamentet, göras till en fond för den ofvanomförmälda stiftelsen för vanvårdade barn, hvilken inrättning, som var den vältänkande mannens älsklingsidé, skulle anläggas här vid staden, men blifva gemensam både för staden och vissa kringliggande socknar. Under Testaments-exekutorernes berömvärda förvaltning har denna fond nu vuxit till omkring 250,000 R:dr nämnde mynt, och sistlidne höst har grunden börjat att läggas till den storartade byggnad af sten, hvaruti, på en lämplig plats tätt utom staden, den nyttiga uppfostringsanstalten kommer att inrymmas. Byggnadsarbetet lär dock icke komma att bedrifvas fortare, än som kan ske utan kapitalets minskning under 200,000 R:dr R:gs, hvilken summa, utom en särskild reservfond och utan beräkning af byggnadens värde jemte dertill hörande jord, anses behöflig, för att med den årliga ränteinkomsten framgent underhålla omkring 100 barn samt bereda dem sådan uppfostran och undervisning, hufvudsakligen af praktisk natur, som kan göra dem duglige till handverkslärlingar eller tjenstehjon. Om några få år torde denna inrättning vara i gång, och den skall otvifvelaktigt komma att göra orten ett ovärderligt gagn och stiftarens minne välsignadt.

Utom de enke- och pupill-kassor jemte en begravnings-kassa, som omförmälas i sednaste Femårsberättelsen och hvilka stiftelser synas vinna fortfarande förkofran

under en ändamålsenlig förvaltning, har under sednare åren tillkommit en enke- och pupill-kassa för arbetsklassen. Fonden för denna kassa utgör dock ännu endast omkring 1,000 R:dr b:ko.

Stadens eldsläckningsanstalter äro i god ordning.

En större eldsvåda, som natten till Långfredagen 1846 utbröt i den tätast bebyggda delen af staden, hotade att åstadkomma stor förödelse; men endast tvänne större gårdar blefvo totalt nedbrände och 4 andra skadades mera och mindre.

Skjutsningen från stadens gästgifvaregård är ställd på entreprenad. Stads-kassans utgifter i och för detta onus utgjorde, år 1847, 244 R:dr 21 sk. 4 r:st. b:ko, hvarförutan entreprenörerne fritt disponera 65 tunnland af stadsjorden.

Samtliga stadsutgifterna uppgå vanligen till omkring 19,000 R:dr b:ko om året, samt fyllas genom inkomster af tolagsmedel, hamn-, bro- och väg-afgifter, arrende-medel för stadsjorden, krogarrenden samt taxering på fastigheter och borgerlig rörelse.

Under Calmar stad lyda följande köpingar, nämligen:

a) *Bergqvara*, gemensam för Calmar och Carlskrona, samt belägen i Söderåkra socken af Södra Möre härad, omkring $4\frac{1}{2}$ mil från förstnämde stad. — Köpingen har en god hamn. Det äro bosatte 2:e köpmän, som uppköpa och afskeppa ortens trävaror samt hålla köpmannavaror till salu i öppna bodar. — De äga 5 fartyg om tillsammans 166 lästers drägtighet. Åtskillige handverkare finnas boende i köpingen.

b) *Pataholm*, belägen i Ålems socken och Stranda härad, $3\frac{1}{4}$ mil från Calmar. Folkmängden är omkring 130 personer. Der finnas 5 köpmän, 3 kofferdi-skeppare samt 5 fabriks- och handverksidkare. Köpingen har 10 större och mindre fartyg om 276 lästers sammanräknad drägtighet.

c) *Mönsterås*, i Mönsterås socken af Stranda härad, 5 mil från Calmar. Folkmängden stiger till omkring 850 personer. Köpmännens antal är 14 med 9 betjente. — Fabriks- och handverksidkare uppgå till ett antal af 18 med 30 gesäller och lärningar. Utom några mindre, till inrikes segelfart begagnade fartyg, finnas här tvänne, som segla på utrikes orter och tillsammans mäta 45 läster. Köpingens hamn är trång och grund. Hela bevillingen efter 2:a artikeln uppgår till 276 R:dr b:ko.

d) *Döderhultsvik*. Denna den största och viktigaste af alla köpingarne i länet är belägen i Döderhults socken af Stranda härad, omkring 9 mil från Calmar. Sedan Eders Kongl. Maj:t den 31 Juli år 1843 i nåder utfärdat ett särskildt Reglemente för denna köping, hvilken af naturen gynnas af ett fördelaktigt läge och en förträfflig, äfven för större fartyg tillräckligt djup hamn, så har rörelsen derstädes i högst märkbar mån tilltagit. Redan år 1847 hade folkmängden stigit till 1,121 personer, hvaribland funnos 16 handlande, 15 handelsbetjente, 4 kofferdi-skeppare, 18 fabriks- och handverksidkare, 12 gesäller och 30 lärningar. — Köpingen ägde 16

fartyg, hvilkas sammanräknade drägtighet uppgick till 521 läster. Andra artikelns bevilning för köpingen utgjorde 380 R:dr b:ko. — Jag är nu sysselsatt med insamlandet af åtskilliga upplysningar, för upprättandet af en jemförelse emellan köpingens rörelse och industri före och efter det administrationen derstädes blef genom det nädiga Reglementet på ett ändamålsenligt sätt ordnad; och jag torde snart blifva i tillfälle att för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlägga resultatene af en sådan undersökning.

e) *Figeholm*. Denna köping, belägen i Misterhults socken af Tunaläns härad, är gemensam för städerna Calmar och Westervik. Dess folkmängd är obetydlig. Der äro bosatte 5 såkallade provisions-handlande samt 4 fabriks- och handtverkare. Köpingen äger 5 fartyg om 175 lästers sammanräknad drägtighet. Hamnen har ett trängt inlopp, men är eljest god och djup.

2:o) *Stapelstaden Westervik*. Angående stadens läge, antalet af dess tomter samt arealen och beskaffenheten af dess jord, får jag i underdånighet återoppgifverne i sednaste Femårsberättelsen.

Folkmängden, som år 1841 utgjorde 3,452 personer, hade 1847 stigit till 3,848 och således ökat sig med 396 personer. Stadens hufvudnäring är handel, och arten deraf har icke undergått någon märkbar förändring under de nu ifrågakvarande åren. Af 30 handlande, som här äga burskap, äro 5 boende i de under staden lydande köpingar. De fleste af stadens köpmän äro äfven skeppsredare. De större fartygens antal, som år 1841 utgjorde 24 om 2,125 lästers sammanräknad drägtighet, har ökat sig till 29 om tillsammans 2,615 läster. Härförutan finnas, för inrikes sjöfart, 10 mindre fartyg, hvilka tillhoppa mäta 149 läster. Vid stadens skeppsvarf byggas årligen 2 å 3 större fartyg. Tullinkomsterne för både export och import hafva utgjort i medeltal omkring 59,000 R:dr b:ko, hvaremot de under nästförutgångna quinquennium icke något år uppgingo till mera än 50,854 R:dr. De förnämsta exportartiklarne och deras kvantiteter hafva varit följande:

År.	Plankor och Bräder.	Balkar och Sparrar.	Ekstäf.	Jern.
1842	22,251.	536.	697.	2,852.
1843	22,736.	472.	18,720.	2,889.
1844	27,662.	491.	66,283.	3,350.
1845	43,532.	608.	84,756.	4,917.
1846	47,997.	2,426.	243,883.	6,046.
och 1847	37,156.	8,844.	203,896.	6,946.

Dessa siffror häntyda på ett icke så obetydligt tilltagande af stadens exporthandel under de ifrågavarande åren; men sedan den tiden eller från och med 1848 års krigsoroligheter har handeln i denna stad, likasom i Calmar, lidit en ansenlig minskning.

Här finnas 4 fabriker, nämligen två för läderberedning, en för lackerade bleckarbeten och en för tillverkning af speglar. Handtverkarnes antal uppgår till 60 och kofferdi-skepparnes till 36.

Den i förra Femårsberättelsen omförmälda Elementarskola har nu blifvit förändrad till en högre Apologistskola med En Rektor, 3 Apologister jemte särskilde lärare i gymnastik, teckning och sång. Denna förändring vidtogs hösten år 1847, sedan förminskning af lärarepersonalen vid Söderköpings skola lemnat tillgångar till fyllande af bristen i Westerviks skolas gamla löningsanslag. Lärarnes sammanräknade löner uppgå efter nya staten till 1800 R:dr b:ko, och lärjungarnes antal utgjorde sistnämnda år 58. En särskild gymnastikbyggnad har å skolans gård blifvit uppförd, på bekostnad dels af staden och dels af en för skolan nitälskande enskild person.

Sjukvården bestrides af en Stads-Physicus och en Stads-Chirurg, med biträde af en badare.

Inrättningarna för stadens fattigvård voro år 1847 desamma, som omnämnas i sednaste underdåniga berättelsen. Nämnde år var fattighjonens antal 145, af hvilka 46 underhölls i fattighuset eller dess arbetsinrättning. Hela fattigvårdskostnaden uppgår i medeltal till 5000 R:dr b:ko, deraf ungefär $\frac{2}{3}$ på stadens invånare uttaxeras, hvaremot den öfriga tredjedelen fylles genom räntemedel och andra inkomster. Fattigvårdsanstalterne hafva visat sig vara ändamålsenliga, och tiggeriet är i betydlig mån minskadt.

Räntan af den i förra berättelsen omnämnda Cederflycktska pensionsfonden, uppgående till 19,935 R:dr 9 sk. b:ko, fortfar att årligen utdelas till understöd åt fattige, af ålder eller sjukdom till arbete oförmögne personer i Westerviks stad jemte Hallingebergs, Gladhammars och Westerums socknar. 16 personer erhålla årliga pensioner af 35 R:dr 16 sk. b:ko, och 22 personer bekomma understöd af 16 R:dr 32 sk. samma mynt hvardera. Härförutan finnas 4 särskilda genom testamenten tillkomna fonder, uppgående tillsammans till 3,094 R:dr 21 sk. 4 r:st b:ko, hvaraf årliga räntan användes till understöd åt behöfvande personer i Westervik.

Stadens inkomster af alla slag hafva i medeltal uppgått årligen till 8,381 R:dr 40 sk. b:ko samt utgifterna till 7,741 R:dr 4 sk.

Tvåne betydliga arbetsföretag, bägge till sjöfartens befrämjande, hafva, med understöd af statsmedel, blifvit under de sednare åren vid Westervik verkstälde, nämligen 1:o Upprensning och fördjupning af det så kallade Blockhushålet i segelleden till Westervik, hvarigenom inloppet till hamnen blifvit rakare och genare. Kostnaden var beräknad till 6,553 R:dr 16 sk. b:ko, hvaraf Eders Kongl. Maj:t nådigst beviljat 4,553 R:dr 16 sk. såsom statsanslag och staden tillskjutit det öfriga; och 2:o Utvidgning och fördjupning af inloppet till Gamlebyviken. Denna vik, som för det mesta har djupt och med större fartyg farbart vatten, sträcker sig mera än 2 mil uppåt landet. Vid dess öfra del ligger Gamleby köping, der staden fordom haft sin plats; och när staden flyttades ner till vikens mynning, gjorde man der sådana fyllningar, att sedermera endast smärre farkoster kunnat från hafvet inkomma i viken. Nu har inloppet blifvit förstoradt till 52 fots bredd och 16 fots djup, med en kostnad af 11,000 R:dr b:ko, deraf Eders Kongl. Maj:t nådigst beviljat $\frac{2}{3}$ såsom anslag af statsmedlen och det öfriga tillskjutits af ortens possessionater och affärsmän. Den stora nyttan af dessa bägge företag har redan visat sig.

År 1845 inrättades i Westervik en allmän gatupplysning med så kallade Argandska lampor, som anskaffades genom frivilliga bidrag af stadens invånare.

Eldsläckningsanstalterne äro i god ordning, och under sednare åren har bildat sig en frivillig brandkorps, som år 1847 räknade 86 medlemmar.

Sparbanken, gemensam för Westerviks stad och Tjusts härad, hade vid 1847 års början en fond af 129,645 R:dr b:ko, deraf 8,846 R:dr utgjorde aktieägarnes besparingar och allt det öfriga tillhörde 973 särskilde insättare, bland hvilka 440 voro invånare i staden. Under 5 år hade insättningarnes totalbelopp ökat sig med omkring 53,000 R:dr b:ko.

Under Westervik lyda följande köpingar, nämligen:

a) *Gamlebyn*, hvars läge nyss blifvit omnämndt. Folkmängden uppgår till 190 personer, deribland finnas 3 hurskapsägande köpmän, 4 provisionshandlande, 3 handelsbetjenter samt 14 handverkare med 10 gesäller och läringar. År 1847 hade köpingen inga egna fartyg, och rörelsen, som hufvudsakligen bestod af trävarors uppköpande för Westerviks stads räkning, var icke särdeles betydlig. Efter den nu verkställda fördjupningen af inloppet till Gamlebyviken, torde rörelsen både här och vid den utmed samma vik belägna köpingen Almvik otvifvelaktigt komma att ansenligt ökas.

b) *Almvik*, med en folkmängd af 53 personer. Der finnes endast en handlande, och rörelsen har hittills varit ringa.

c) *Bjurvik*, med en befolkning af endast **22** personer, bland hvilka finnes en provisionshandlande, som uppköper ortens trävaror och håller öppen salubod.

3:o *Uppstaden Wimmerby*. Stadens folkmängd, som **1841** utgjorde **1,530** personer, besteg sig **1847** till **688** man- och **854** qvinkön eller tillsammans **1,542** menniskor. Befolkningen är således ökad med **12** personer.

Här finnes en lägre Lärdomsskola med en Rektor och **2** Kolleger, tillsammans åtnjutande i lön af statsverket **1,080** R:dr b:ko. Lärjungarnes antal utgör **36**.

Jordbruk är befolkningens hufvudsakligaste näringsmedel, och stadens jord afkastar vanligen mera säd och potates, än som der konsumeras. Denna jord, uppskattad till $9\frac{1}{2}$ hemman, utgör **3,156** tunnland, deraf omkring **300** tunnland bestå af åker och äng.

Staden har **16** handlande, hvilka förse orten med dess behof af salt, sill, fiskevaror, specerier, kram- och manufakturvaror, samt uppköpa, till afsättning på andra orter, smör, talg, lin, vax och andra af traktens produkter. Genom flera vid Wimmerby sammanstötande vägar står staden i jemn beröring med en vidsträckt och folkrik landsort.

Här finnas **58** idkare af åtskilliga handtverk. De hafva sin förnämsta afsättning på marknaderne i orten; men de flesta finna endast en knapp bergning.

Sjukvården bestrides af en Stadsläkare, hvarförutan Provincialläkaren i Wimmerby distrikt är i staden bosatt.

4:o *Sjöstaden Borgholm*. Stadens folkmängd har sedan år **1841**, då den utgjorde **482** personer, ökat sig till **533**, hvartill den uppgick år **1847**. Af detta antal voro skattskrifne **156** mankön och **171** qvinkön.

Stadens handel, som förnämligast idkas med ortens spannmål, har under de ifrågavarande åren icke varit särdeles liflig. De handlandes antal uppgick **1847** till **17** samt handverkarnes och näringsidkarnes till **57** personer.

Vid den här på statens bekostnad inrättade lägre Apologistskola besörjes undervisningen af en lärare, som i årlig lön åtnjuter **400** R:dr b:ko. Lärjungarnes antal utgör vanligen omkring **20**.

Staden har flera vackra hns, de fleste uppförda af trä.

I stadens närhet ligger på en hög brant det i historiskt afseende märkvärdiga Borgholms slott, som, efter en år **1805** detsamma öfvergången brand, nu förfallit till en ruin; men ännu kvarstå de yttre murarne af denna storartade byggnad och

vittna om en praktfull arkitektur. Den vackraste löfskog täcker sluttningen upp till slottets mera än 100 fot öfver hafsytan belägna grundval, och det hela bildar den härligaste tafla, vid beskådning från hafvet eller det motliggande fasta landet.

Calmar Lands-Kansli den 30 Juni 1849.

C. U. NERMAN.

C. A. PALME.

J. O. SILJESTRÖM.

T a b e l l,

som visar huru den fasta egendomen på landet uti Calmar län varit, med afseende på Taxeringsvärdet, nedannämnda år fördelad emellan de olika Ståndsklasserne af länets invånare.

				Taxeringsvärde å hemman, frälseräntor, lägenheter, bergverk, fabriker och manufakturier, qvarnar och sågar samt hus i köpingarne.					
				1842	1843	1844	1845	1846	1847
Ridderskapet och Adeln har innehaft fast egendom för				3,368,537	3,228,657	3,194,477	3,206,821	3,226,312	3,259,900
Prestetåndet	d:o	d:o	„	221,878	207,467	206,421	208,591	205,244	207,809
Borgareståndet	d:o	d:o	„	920,614	1,088,464	1,084,498	1,044,484	1,078,894	1,157,500
Bondeståndet	d:o	d:o	„	10,210,461	10,191,757	10,189,449	10,185,687	10,196,525	10,247,428
Ståndspersoner	d:o	d:o	„	1,084,015	1,070,572	1,040,719	1,055,487	1,059,502	1,053,750
Embets- och Tjenstemän	d:o	boställen	„	653,491	654,052	654,602	654,602	654,602	654,602
Andre personer hafva innehaft fast egendom för				229,655	251,456	250,854	220,655	220,746	227,750
Summa				16,668,427	16,652,535	16,581,020	16,554,105	16,600,325	16,768,759

Calmar Lands-Kontor den 1 Juli 1848.

J. O. SILJESTRÖM.

Tabell öfver Folkmängden i Calmar Län med afseende på de särskilda Ståndsklasserne.

	1842-			1843.			1844.			1845.			1846.			1847.		
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Ridderskapet och Adeln	184	266	450	192	264	456	188	269	457	201	266	467	205	281	486	207	284	491
Preste-ståndet	349	344	693	348	341	686	343	324	667	346	327	673	351	331	682	355	335	690
Borgare-ståndet	1,705	1,704	3,409	1,761	1,726	3,487	1,742	1,731	3,473	1,745	1,771	3,516	1,774	1,864	3,638	1,780	1,869	3,649
Bonde-ståndet	52,188	52,365	64,551	51,948	52,438	64,586	52,151	52,771	64,902	52,201	53,080	65,281	52,211	53,299	65,510	52,244	53,336	65,580
Stånds-personer	1,278	1,571	2,849	1,218	1,599	2,617	1,215	1,411	2,626	1,234	1,477	2,711	1,274	1,530	2,804	1,275	1,532	2,807
Ägare af jordlägenheter utan åsatt mantal .	1,250	1,333	2,583	1,281	1,366	2,647	1,289	1,404	2,693	1,317	1,445	2,762	1,359	1,468	2,827	1,360	1,470	2,830
Gemenskapen af krigsfolket	1,826	—	1,826	1,776	—	1,776	1,762	—	1,762	1,747	—	1,747	1,779	—	1,779	1,801	—	1,801
Öfrige invånare, såsom tjenstehjon, dags- verks- och statorpare, gerningsmän på lan- det, arbetsfolk, inhyses- och backstuguhjon, fiskare m. fl.	50,576	56,806	107,382	51,255	58,017	109,272	52,906	58,324	111,230	55,461	59,195	112,656	54,247	59,861	114,108	54,189	60,054	114,243
Summa	89,556	94,587	183,743	89,776	95,551	185,327	91,576	96,254	187,810	92,252	97,561	189,813	93,200	98,634	191,834	93,211	98,880	192,091

Calmar Lands-Kontor den 1 Juli 1848.

J. O. SILJESTRÖM.

